

**ТАВСИЯИ МЕТОДӢ ВА МАВОДҲО АЗ ФАНИИ
ЗАБОНУ АДАБИЁТИ ТОЧИК
ОИДИ ГУЗАРОНИДАНИ АТТЕСТАТСИЯИ
НИҲОИИ ДАВЛАТИИ ХОНАНДАГОНИ
СИНФИ 11
БАРОИ ХАТМИ МАКТАБИ ТАЪЛИМИ УМУМӢ
ДАР СОЛИ ХОНИШИ 2025-2026**

СОЛИ ТАҲСИЛИ 2025–2026 БАРОИ ХОНАНДАГОНИ СИНФИ 11-УМИ МАКТАБҲОИ ТАЪЛИМИ УМУМӢ АЗ ФАННИ ЗАБОНИ МОДАРӢ ВА АДАБИЁТ ТАВСИЯҲОИ МЕТОДӢ ВА МАВОД БАРОИ ГУЗАРОНИДАНИ АТТЕСТАТСИЯИ НИҲОӢ СПЕТСИФИКАТСИЯИ САНЧИШҲОИ НАЗОРАТИИ НИҲОӢ

Ин мушаххасот талаботро ба мазмун, фарогирӣ, навъ, шакл, меъёрҳои баҳодихӣ ва тартиби гузаронидани супоришҳои тестӣ, ки барои арзёбии дониш, малака ва салоҳиятҳои хонандагони синфи 11-и мактабҳои таҳсилоти умумӣ ва ихтисосӣ аз фанни забон ва адабиёти тоҷик истифода мешаванд, муайян мекунад.

I. ПРИНЦИПҲОИ УМУМӢ

Ҳадафи баҳодихӣ — арзёбии маҷмӯи дониш, малака ва салоҳиятҳои хонандагони синфи 11 аз фанҳои забон ва адабиёти модарӣ дар асоси ҳадафҳои таълимие, ки дар барномаҳои амалкунанда муайян шудаанд, мебошад. Дар асоси натиҷаҳои ин баҳодихӣ таъмин карда мешавад, ки қарорҳои дар аттестатсияи ниҳоии давлатии синфҳои 11 қабулшаванда асоснок (валид) бошанд. Бо ин мақсад, ҳангоми баҳодихӣ риояи принципҳои асосӣ, эътимоднокӣ, адолат ва шаффофият таъмин карда мешавад.

II. АСОСҲОИ МЕЪЁРӢ

1. Низом «Дар бораи аттестатсияи ниҳоии давлатии хонандагони таҳсилоти миёнаи умумӣ», ки бо фармони №56 Вазири маорифи халқи Ҷумҳурии Ўзбекистон аз 4 март соли 2008 “Дар бораи тасдиқи низом оид ба аттестатсияи ниҳоии давлатии хонандагони таҳсилоти миёнаи умумӣ” тасдиқ шудааст.

2. Барномаи амалкунандаи таълимӣ аз фанҳои забон ва адабиёти тоҷик барои синфҳои 5–11.

3. Фармони №102 Вазорати таҳсилоти томактабӣ ва мактабии Ҷумҳурии Ўзбекистон аз 16 март соли 2026 “Дар бораи ташкил ва баргузор намудани аттестатсияи ниҳоии давлатии хонандагон дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ дар соли таҳсили 2025–2026”.

III. ҲАҶМИ БАҲОГУЗОРӢ ВА ВАҚТ

Аз фанҳои забон ва адабиёти тоҷик барои муайян кардани сатҳи дониши хонандагон дар санчиши аттестатсияи ниҳоии давлатӣ дар маҷмӯъ 25 супориши тестӣ пешниҳод мегардад.

Қисми 1: Аз 22 супориши ҷавоби кӯтоҳ (13-то аз забони модарӣ, 9-то аз адабиёт) иборат аст. Дар ин ҳолат ҷавоб бояд дар шакли як рақам ё бо ҳарфи калон навишташуда пешниҳод карда шавад.

Қисми 2: Аз 3 супориши ҷавоби васеъ (2-то аз забони модарӣ, 1-то аз адабиёт) иборат буда, хонанда бояд ба супориши дода шуда бо далелҳои асоснок, ба таври муфассал ва эҷодӣ фикр баён намуда, ҷавоби хаттӣ пешниҳод кунад.

Саволҳо ва супоришҳои ҳар як варианти имтиҳон аз рӯйи фанҳо тақсим шуда, чунин соҳаҳои мазмунро фаро мегиранд: талаффуз ва имло, пунктуатсия, услубият, таҳлили лингвистӣ, фаҳмиши матн, инчунин адабиёти миллӣ, ҷаҳонӣ ва назарияи адабиёт. Дар тавсия меъёрҳои баҳодихӣ барои супоришҳои марбут ба фаъолияти когнитивии доништан, истифодабарӣ ва мулоҳиза оварда шудаанд.

Дар ҳар як вариант ба хонанда 25 савол (15-то аз забони модарӣ, 10-то аз адабиёт) дода мешавад. Аз инҳо 5 савол (3-то аз забони модарӣ, 2-то аз адабиёт) ба доништан, 15 савол (9-то аз забони модарӣ, 6-то аз адабиёт) ба татбиқ, ва 5 савол (3-то аз забони модарӣ, 2-то аз адабиёт) ба мулоҳиза марбут мебошанд.

Барои гузаронидани санҷишҳои аттестатсияи ниҳоии давлатӣ 180 дақиқа вақт ҷудо карда шудааст.

IV. Талабот ба матнҳои, ки хангоми тартиб додани супоришҳои тестӣ истифода мешаванд.

Т/г	Матнҳо	Талаботи мазмун	Миқдори талабот
1	Матни илмӣ-оммавӣ	<i>Матни илмӣ оммавӣ, ки бо услуби академӣ навишта шудааст, ба соҳаи мушаххас бахшида шудааст, барои аудиторияи васеъ (ғайримутахассис) пешбинӣ шудааст ва дорои унсурҳои графикӣ мебошад (барои доктлаби имтиҳон ношинос аст, дар китобҳои дарсии ҷорӣ дохил карда нашудааст).</i>	350-500 калима
2	Матни бадеӣ (наср, драма)	<i>Матни адабӣ (порчае аз асарҳои насрӣ ё драматӣ), ки бо забони тоҷикӣ навишта шудааст (ё тарҷума шудааст) (барои доктлаби имтиҳон ношинос аст, дар китобҳои дарсии ҷорӣ дохил нашудааст)</i>	500-600 калима

V. Тақсимот аз рӯйи намудҳои супоришҳои тестӣ

Навъи супориш	Эзоҳ	Шумораи супоришҳо
Тести кушодаи ҷавоби кӯтоҳ (О1)	Супоришҳои хаттӣ, ки ҷавоб додан ба саволро бо ҷумлаи кӯтоҳ талаб мекунад.	10 – то
Тести пӯшидаи чандинтихобӣ (Ҳ1)	Супоришҳои тестии пӯшида, ки ёфтани ҷавобҳои дурустро аз миёни вариантҳои ҷавоби мутобиқ ба мазмуни савол талаб мекунад.	12 – то
Тести кушодаи ҷавоби васеъ (О3)	Супоришҳои хаттӣ, ки навиштани ҷавоби муфассал ба саволро талаб мекунад.	3 – то

VI. Тақсимот аз рӯи малакаҳои когнитивӣ ва қисмҳо

Доништан(Д)		Истифодабарӣ (И)		Мулоҳиза(М)		Бали умумӣ
Миқдор	балл	миқдор	балл	Ҷавоби кӯтоҳ 1-қисм	Ҷавоби муфассал 2- қисм	
Забони тоҷикӣ						
				1	2	100 балл
3 то	4 балӣ (12 балл)	9 то	6 балӣ (54балл)	8 балл	13 балӣ (26 балл)	
Адабиёт						
2 то	8 балӣ(16 балл)	6 то	9 балӣ (54балл)	1	1	100 балл
				14 балл	16 балл	

Дарачаи маърифатӣ	Эзоҳ	Шумораи тест
Доништан	Маълумотҳои назарӣ, истилоҳҳо, қоидаҳо ва мафҳумҳои доир ба фанро дар хотир нигоҳ доштан, мазмуни он, мақсад ва истифодабарии онро дарк намудан.	5
Истифода бурдан	Қобилияти татбиқи дониш, мафҳумҳо ва тартибот дар контекстҳои нав (ношинос)	15
Мулоҳиза намудан	Муқоиса кунед, таҳлил кунед, хулосабарорӣ кунед аз далелҳо ва ақидаҳо хулоса бароред	5

VII. Мазмуни баҳогузоришаванда: дониш, малака ва салоҳиятҳо, навъи супориш, раванди когнитивӣ ва меъёрҳои баҳодихӣ

Соҳаи мазмун	Рақами тартибии савол	Конструктҳо	Навъи супориш	Сатҳи когнитивӣ	Меъёри баҳодихӣ
ЗАБОНИ ТОҶИКӢ			марҳила 1 (ҷавоби кӯтоҳ)		
Талаффуз ва имло	1	- Доништани талаффуз ва имлои ҳарфҳо, асосҳо ва пасвандҳо;	Ү1	Д	4 балл
	2	- доништани қоидаҳои ҷамъ, ҷудокунии ва бо тире навиштан; доништан ва истифода бурдан тавонистани имлои ҳарфи калон ва қоидаҳои тарзи навишти он;	Ү1	И	6 балл

	3	<i>Дигаргунишавии фонетики(зиёдишавии овоз, ивазшавӣ ва афтидан-ро фарқ карда тавонистан;</i>	O1	И	6 балл
Пунктуатсия	4	<i>дар вақти навишт аз аломатҳои китобатӣ (савол,хитоб, бисёрнуқта;вергул, тире, дунуқта; нуқтавергул, қавс,нохунак) дуруст истифода бурда тавонистан</i>	Y1	И	6 балл
Услубиёт	5	<i>фаҳмидан, фарқ кардан ва дуруст истифода бурдани маъно ва вазифаи пасвандҳо</i>	O1	И	6 ball
	6	<i>интихоби намунаҳои нутқи ба вазъияти додашуда мо;</i>	Y1	И	6 балл
Таҳлили лингвистӣ	7	<i>матнро дар асоси меъёрҳои фонетикии забони адабии ҳозираи тоҷик таҳлил кардан;</i>	O1	Д	4 балл
	8	<i>таҳлили матн дар асоси меъёрҳои лексикии забони адабии ҳозираи тоҷикӣ</i>	O1	И	6 балл
	9	<i>матнро дар асоси меъёрҳои сарфии забони адабии ҳозираи тоҷик таҳлил кардан;</i>	Y1	И	6 балл
	10	<i>матнро дар асоси меъёрҳои наҳвии забони адабии ҳозираи тоҷик таҳлил кардан.</i>	O1	И	6 балл
Хондан ва фаҳмидани матни илмӣ-оммавӣ	11	<i>Фикри асосӣ, мақсад ва аудиторияи матн, инчунин мавқеи муаллифро муайян намудан;</i>	Y1	Д	4 балл
	12	<i>муттаҳидсозӣ ва ҷамъбасти маълумоти шифоҳӣ ва визуалӣ;</i>	O1	И	6 балл
	13	<i>Фарқ намудани факт ва фикри матн;</i>	Y1	М	8 балл
		Марҳилаи 2 (ҷавоби васеъ)			
	14	<i>маълумотро ҷамъбаст кардан ва муайян намудани сабабу натиҷа</i>	O3	М	13 балл
	15	<i>пешниҳоди ҳалли мувофиқ ба ҳадафи матн</i>	O3	М	13 балл
Ҷамъ					100 балл
АДАБИЁТ			Марҳила 1 (ҷавоби қӯтоҳ)		
Адабиёти миллӣ	16	<i>фаҳмидан, таҳлил ва баҳодидиҳии намунаҳои санъати шифоҳии халқии тоҷик, ки дар барномаи таълимии таҳсилоти миёнаи умумӣ дохил карда шудааст.</i>	O1	Д	8 балл

	17	<i>намунаҳои шеърӣ тоҷикӣ, ки дар барномаи таълимии таҳсилоти миёнаи умумӣ дохил карда шудааст, фаҳмидан, таҳлил намудан ва баҳо додан.</i>	Ү1	И	9 балл
	18	<i>муайян кардани андешаҳои дуруст оид ба намунаҳои адабиёти муосир</i>	О1	И	9 балл
Адабиёти ҷаҳон	19	<i>асарҳои эпикӣ ва драмавӣ, ки дар таърихи адабиёти ҷаҳон мақоми муҳимро ишғол мекунанд ва ба барномаи таълимии таҳсилоти миёнаи умумӣ дохил карда шудааст, дарк намудан, таҳлил ва баҳо додан.</i>	О1	И	9 балл
Таҳлили лирикаӣ классикӣ	20	<i>муайян кардани воситаҳои бадеии тасвир, ки дар матни классикӣ истифода шудаанд</i>	О1	И	9 балл
Таҳлили матни бадеӣ (наsr, драма)	21	<i>фаҳмидани мазмуни умумии порча</i>	Ү1	Д	8 балл
	22	<i>дар асоси порча ба образҳои таъриф додан</i>	Ү1	И	9 балл
	23	<i>муайян кардани хронология ва пайдарпаии матн</i>	Ү1	И	9 балл
	24	<i>андешаронӣ дар асоси мазмуни умумии матн</i>	Ү1	М	14 балл
	Марҳилаи 2 (ҷавоби васеъ)				
	25	<i>дарк ва тахмин кардани фикру гояҳои ошкоро баённашуда</i>	О3	М	16 балл
ҶАМЪ					100 балл

VIII. Тартиби табдил додани балл ба баҳо

Балл (%)	Баҳо	Эзоҳ
0 – 29	“2”	“ғайриқаноатбахш”
30 – 65	“3”	“қаноатбахш”
66 – 85	“4”	“хуб”
86 – 100	“5”	“аъло”

IX. Талабот ба раванди санчиш

Воситаҳои манъшуда: ҳангоми имтиҳон истифодаи телефони мобилӣ, соати ҳушманд, планшет ё ёддоштҳо қатъиян манъ аст.

Ахлоқ ва интизом: нусхабардорӣ, дархости кумак ё кумак расонидан, гуфтугӯ ҳангоми имтиҳон, баромадани беиҷозат ва ҳолатҳои монанд манъ карда мешаванд. Дар ҳолати ошкор намудани қоидавайронкунӣ, назоратчи санад тартиб дода, довталабро аз санчиш хориҷ мекунад ва натиҷаи ӯ бекор карда мешавад.

X. Адабиёти асосии тавсияшаванда:

1. Забони тоҷикӣ синфи 5, Таваккал Чориев, нашриёти “Ўзбекистон” 2024
2. Забони тоҷикӣ синфи 6, Таваккал Чориев нашриёти “Тошкент», 2022
3. Забони тоҷикӣ синфи 7, Таваккал Чориев нашриёти “Тошкент», 2022
4. Забони тоҷикӣ синфи 8, Ш.Валматов, Таваккал Чориев. Ғафур Ғулом, 2025
5. Забони тоҷикӣ синфи 9, Ғ.Раҳимқулов, Т.Чориев нашриёти Ғафур Ғулом, 2025
6. Забони тоҷикӣ синфи 10, Таваккал Чориев, М.Кабиров, С.Маҷитова, нашриёти “Тошкент», 2022.
7. Забони тоҷикӣ 11- sinf, М.Кабиров ва б. NMIU бо номи Чўлпон, 2018

Адабиёт

1. Адабиёт синфи 5, Ҷ.Эшонқулов, А.Шерназаров нашриёти “Ўзбекистон”, 2024
2. Адабиёт синфи 6, И.Эшонқулов, Ҷ.Эшонқулов, Р.Абдуллаев. нашриёти «Тошкент» 2022.
3. Адабиёт синфи 7, Ҷ.Эшонқулов, С.Хўчақулов ва б. Нашриёти «Тошкент», 2022.
4. Адабиёт синфи 8, Ҷ.Эшонқулов, И.Эшонқулов, А.Шерназаров. нашриёти бо номи Ғафур Ғулом 2025
5. Адабиёт синфи 9, Ҷ.Эшонқулов, С.Хўчақулов ва б. нашриёти бо номи Ғафур Ғулом 2025.
6. Адабиёт синфи 10, Ҷ.Ҳамроев, Х.Мирзоев, нашриёти «Тошкент», 2022.
7. Адабиёт синфи 11, Ҷ.Ҳамроев ва б. NMIU бо номи Чўлпон, 2018.

Забони тоҷикӣ

САВОЛИ 1

1. (Донистан – 4 хол) Рақами тартибии калимаҳоеро, ки имлои дуруст доранд, нависед.

1. Паҳлӯ ба паҳлӯ.
2. Дарё.
3. Ииқ.
4. Иқтисод.
5. Садамаи дил.
6. Асфалт.
7. Ҷамомад.
8. Баҳар.
9. Ҷолиб.
10. Табӣ.

Ҷавоб:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

2. (Донистан – 4 хол) Рақами тартибии калимаҳоеро, ки имлои дуруст доранд, нависед.

1. Гул-гун.
2. Силоҳ.
3. Сармоягузорӣ.
4. Хонақоҳ.
5. Бисёр.
6. Эл обод.
7. Девордармиен.
8. Либоси пиразан.
9. Кӯкалдош.
10. Бузрук.

Ҷавоб:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

3. (Донистан – 4 хол) Рақами тартибии калимаҳоеро, ки имлои дуруст доранд, нависед.

1. Вохӯрӣ кардан.
2. Захира кардан.
3. Хушбахт будан.
4. Чаппа шудан.
5. Панҷсола будан.
6. Мурдабудан.
7. Солим будан.
8. Ғайритабӣ будан.
9. Торик будан.
10. Наҷот-диҳанда будан.

Ҷавоб :

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

4. (Донистан – 4 хол) Рақами тартибии калимаҳоеро, ки имлои дуруст доранд, нависед.

1. Муовин.
2. Насаб.
3. Хизматгор будан.
4. Хизматгорбудан.
5. Хизматгорбудан.
6. Камтарин будан.
7. Буми шабона будан.
8. Шӯҳ будан.
9. Ошиқ будан.
10. Ошиқбудан .

Ҷавоб:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

5. (Донистан – 4 хол) Рақами тартибии калимаҳоеро, ки имлои дуруст доранд, нависед.

1. Бехаловат.
2. Якка-сарой.
3. Афф.
4. Зинаба-зина.
5. Гаҳвораҷунбон.
6. Суусетмол.
7. Шаҳбача.
8. Қатъи назар.
9. Байналмилал.
10. Пас аз.

Ҷавоб:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

6. (Донистан – 4 хол) Рақами тартибии калимаҳоеро, ки имлои дуруст доранд, нависед.

1. Хайрият.
2. Дурусттар.
3. Яънеки.
4. Ваҷоҳат.
5. Деҳқонсифат.
6. Амалёт.
7. Бӯрёо.
8. Миллионер.
9. Бемани.
10. Тошкент.

Ҷавоб :

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

7. (Донистан – 4 хол) Рақами тартибии калимаҳоеро, ки имлои дуруст доранд, нависед.

1. Фаҳмидан. 2. Чен кардан. 3. Дӯст доштан. 4. Часпидан. 5. Чизе. 6. Нишон додан. 7. Нақл кардан. 8. Табасум. 9. Таариф кардан. 10. Шӯрбои мурғ.

Ҷавоб :

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

8. (Донистан – 4 хол) Рақами тартибии калимаҳоеро, ки имлои дуруст доранд, нависед.

1. Хондан. 2. Фаҳмидан. 3. Маҳбуб. 4. Дарди бедавоъ. 5. Танҳой. 6. Ханда. 7. Саховатмандӣ. 8. Хушҳолӣ. 9. Хоб. 10. Поспон .

Ҷавоб:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

9. (Донистан – 4 хол) Рақами тартибии калимаҳоеро, ки имлои дуруст доранд, нависед.

1. Абзал. 2. Афзал. 3. Шӯъла. 4. Бедапоя. 5. Наъмуна. 6. Хайрихох. 7. Фасоҳат. 8. Ҷӯрабоз. 9. Тоҷир. 10. Яхмоз .

Ҷавоб:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

10. (Донистан - 4 хол) Рақами тартибии калимаҳоеро, ки имлои дуруст доранд, нависед.

1. Танафус. 2. Паррончак. 3. Тамоша. 4. Тану-ҷон. 5. Байниҳукуматӣ. 6. Таиҳис. 7. Далер. 8. Ҷувонмарк. 9. Аудиоматн. 10. Экзотизм.

Ҷавоб:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

САВОЛИ 2

1. (Истифодабарӣ – 6 хол) Ҷумла(ҳо)-еро муайян кунед, ки дар онҳо истифодаи аломати дефис дуруст гузошта шудааст.

1. Дар шаҳри мо ҳар – рӯз хонаҳои нав сохта мешаванд.
2. Зарбулмасалҳо шакли ифодаи маъноӣ бузург бо се– чор калима мебошанд.
3. Модарам–дӯзанда.
4. Ман ба гиряҳои модарам нигоҳ накарда– давиданро давом додам.
5. Маънавият – бояд дар ҳислат таҷассум ёбад.
6. Муаллим андешаи худро ошкоро баён кард– ҳеч чизро пинҳон накард.
7. Ақл– ахлоқ ҳамеша бо ҳам пайванданд.

Ҷавоб:

--	--	--	--	--	--	--

2. (Истифодабарӣ – 6 хол) Ҷумла(ҳо)-еро муайян кунед, ки дар онҳо истифодаи аломати дефис дуруст гузошта шудааст.

1. Хола–Умрӣ, ки либоси сафедро аз болои ҷомаи рангпарида пӯшида буд, мисли арвоҳ хомӯшона роҳ рафт ва аз зинапоя ба айвон баромад.
2. Дар давоми сафар, як бегоҳ, ӯ бо ҳафт сайёҳ вохӯрд ва ба онҳо ҳамроҳ шуд .
3. Сухангӯ ба минбар баромад– китобашро кушод ва ба суханон нигоҳ карда, бо овози пур аз ашк ба ҳозирин мурочиат кард.
4. Нодир номаҳоро як–як кушода хонд, аммо номаи охирини бародараш дар байни онҳо набуд.
5. Дуои ӯ иҷобат шуд– Офаридгор ӯро бо ду баробар бештар аз пештара баракат дод.
6. Олимҷон аз ворид шудани беихтиёри Носиров ба утоқ асабонӣ шуд, аммо азбаски ӯ роҳбар буд– шарм надошт, ки инро бигӯяд.
7. Ду дӯст ҳамеша якҷоя буданд–дар кӯдакистон, дар мактаб ва ҳатто дар донишгоҳ, онҳо рӯзҳои хуб ва бадиرو якҷоя аз сар гузарониданд.

Ҷавоб:

--	--	--	--	--	--	--

3. (Истифодабарӣ – 6 хол) Ҷумла(ҳо)-еро муайян кунед, ки дар онҳо истифодаи аломати дефис дуруст гузошта шудааст.

1. Дар соҳаи мубориза бо коррупсия корҳои васеъ–микёс барои таъмини самаранокии ислоҳоти иқтисодӣ анҷом дода мешаванд .
2. Дар кӯчаҳо ҳазорҳо шӯришгарон савори асп–пиёда дар баробари деворҳои қалъа мечангиданд .
3. –Оё ин мушкӣ аст? Шумо метавонед онро дар ҳамин ҳол гузоред ва ба ҳар ҷое, ки меҳоҳед, равед.
4. Меҳрубон–ҳолаи ширинсуханаш бори дигар тарафи ӯро гирифта, ҳақиқати воқеиро аз волидонаш пинҳон карда буд.
5. Зинда бош, ман туро қадр намекунам, ҳатто агар наздиконат барои ту биёнд ҳам–ту намеравӣ!
6. Қатора ман ва дӯстам–Нодирро дар истгоҳи пурғавғо фаровард ва боз бо овози баланд ба пеш ҳаракат кард.
7. Дар ин зиндагӣ ҳар кас он чиро, ки мекорад–дарав мекунад. Ҳар кӣ тухми нек мекорад–некиро дарав мекунад ва ҳар кӣ бадӣ мекорад–бадиरो дарав мекунад.

Ҷавоб:

--	--	--	--	--	--	--

4. (Истифодабарӣ – 6 хол) Изҳороте(ҳо)-еро муайян кунед, ки ғалат бо истифодаи дефис алоқаманд аст.

1. Вақте ки падараш аз кор баргашт–писар тамоми асрори худро бе ягон нишона ба ў нақл кард .
2. Асри 21–асри илм ва технология, зеҳни сунъӣ ва дигар кашфиётҳои ачиб ба таърих ворид шуд.
3. Хоҳари Азиза ин китоби ҷолибро ҳангоми дар синфи 8-ум таҳсил карданаш ба ў тӯхфа кард.
4. Зинда бош, писарам, ту бо бардоштани бори ман ба ман–бисёр кумак кардӣ, то охири умрат баракат ёбӣ.
5. Ҷавон тамоми рӯз дар кӯчаҳо сар–гардон шуд ва бе ёфтани кор баргашт.
6. Стюардесса ба кабина даромад–боадабона ба мизочон гуфт, ки камарбанди беҳатарии худро бандед.
7. Тоҷир, ки ҳама чизро аз даст дода буд–мачбур шуд, ки барои пардохти қарзҳои қорҳои душворро анҷом диҳад.

Ҷавоб:

--	--	--	--	--	--	--

5. (Истифодабарӣ – 6 ҳол) Изҳороте(ҳо)-ро муайян кунед, ки ғалат бо истифодаи дефис алоқаманд аст.

1. Салима–амма аз ҳодисаҳое, ки бо ў рӯй дода буданд, ғамгин шуд ва сипас ба тақдир тан дод.
2. Ман кӯдакам, бе кулоҳ, ҳар рӯз роҳҳои туро тамошо мекардам–тамошо мекардам, ҳатто пайҳас накардам, ки умрам чӣ гуна гузаштааст.
3. 21–уми октябри соли 1989 дар таърих ҳамчун санаи фаромӯшнашаванда - рӯзе, ки ба забони узбекӣ мақоми забони давлатӣ дода шуд.
4. –Бас аст, эй Худоё! Оё як калима мисли сухани талх тӯл мекашад?
5. Кор кунӣ–нон меҳӯрӣ.
6. Чаро одамон ҳангоми хондани китоб–вақте ки қаҳрамони дӯстдоштаи онҳо мемирад, гиря мекунанд? Онҳо медонанд, ки муаллиф онро "аз дарун ба берун навиштааст"!
7. Одамон тағйир ёфтаанд–акнун онҳо шабу рӯз бе ягон шарм ба рӯйи якдигар дурӯғ мегӯянд.

Ҷавоб:

--	--	--	--	--	--	--

6. (Истифодабарӣ – 6 ҳол) Изҳороте(ҳо)-ро муайян кунед, ки ғалат бо истифодаи дефис алоқаманд аст.

1. Омина–пиразан дастбанди тиллои пинҳонкардаашро чустучӯ кард ва онро ёфт.
2. Сухангӯ дар минбар истода, мавъизаи тӯлонӣ намуд–ба нишастагон нигоҳ кард.
3. Котиб табассум кард ва ба ду–се меҳмонон як пиёла қаҳва пешниҳод кард.
4. Аз довталабони қор хоҳиш карда мешавад, ки нақшаи қорҳои худро ҳамроҳ бо дархости хеш–пешниҳод кунанд.
5. Аз аввал маълум буд, ки Саламат –демона ниятҳои бад дорад.
6. Ногаҳон дар байни онҳое, ки дар кӯча чамъ омада буданд–ғавғо сар зад.
7. Ҷанги Дуюми Ҷаҳонӣ дар асл 1–уми сентябри соли 1939 оғоз ёфт.

Ҷавоб:

--	--	--	--	--	--	--

7. (Истифодабарӣ – 6 хол) Изҳороте(ҳо)-еро муайян кунед, ки ғалат бо истифодаи дефис алоқаманд аст.

1. Имрӯз дар Янги-обод бисёр лоиҳаҳои нав амалӣ карда мешаванд.
2. Дили Ҳалима–амма ногаҳон саҳт тапид ва ӯ нишасту худро заиф ҳис кард .
3. Духтар барои модараш тӯҳфа харид–шомгоҳон падар бо хурсандӣ ба ҳавлӣ даромад .
4. Падар саволҳо дод ва фарзандон бо маҳорат як–як ба онҳо ҷавоб доданд.
5. –Эй фарзандам, ту ҳеҷ яке аз он чизеро, ки ман ба ту гуфтам ва омӯхтам, иҷро накардаӣ.
6. Муаллим ба синфхона даромад ва мавзӯро гуфт–қасе вақт надошт, ки нависад.
7. Холиқов дар назди дар бо Самадов рӯ ба рӯ шуд ва аз амалҳои рӯзи гузаштааш суп–сурх шуд.

Ҷавоб:

--	--	--	--	--	--	--

8. (Истифодабарӣ – 6 хол) Изҳороте(ҳо)-еро муайян кунед, ки ғалат бо истифодаи дефис алоқаманд аст.

1. Зарур аст, ки то ҳадди имкон аз сӯҳбатҳои баландпарвоз дар доираҳо худдорӣ карда–самимона сухан гӯед .
2. Мувофиқи тартиб, ронандагон нақшаҳои ҳар–рӯзаи худро иҷро меkunанд ва автобусҳоро дар назди автовокзалҳо мегузоранд.
3. Ҳақиқати ҳақиқӣ дар дил аст–на дар намуди зоҳирӣ ё ороиш.
4. Ҳамин ки дар кӯча қасе бо чехраи бад пайдо шуд–кӯдакон ба ҳар тараф гурехтанд.
5. Вақте ки ман барои истироҳат ба Боботог–деҳаи падариам рафтам, ду дарахти хушкро дидам, ки ба якдигар тақя карда буданд .
6. Пеш аз оғози намоиш, чароғҳои студия қор накарданд ва ровиёни телевизион–Мунира ва Сабоҳат бо ҳайрат ба якдигар нигаристанд.
7. Кӯдакон, ки дар гурӯҳ тӯббозӣ мекарданд–ногаҳон хомӯш шуданд, зеро саги қалоне ба сӯи онҳо меомад.

Ҷавоб:

--	--	--	--	--	--	--

9. (Истифодабарӣ – 6 хол) Изҳороте(ҳо)-еро муайян кунед, ки ғалат бо истифодаи дефис алоқаманд аст.

1. Дар ҳавои гарми тобистон–моҳи июл ҳок чунон гарм аст, ки пойҳои шуморо месӯзонанд .
2. Офтоби арғувонии Саратон–нарм табассум кард ва саховатмандона дурахшидан гирифт.
3. Шоир, мутафаккир ва арбоби бузурги давлатӣ–Навой аз соли 1441 то 1501 дар Ҳирот зиндагӣ ва эҷод кардааст.

4. Духтари хурдсоле–дар роҳрав истода буд, абрӯвон ва чашмонаш сиёҳи комил буданд.
5. Писарбача пас аз дарс–нисфирӯзӣ ба ҳавли даромад ва бо дӯстонаш ба бозӣ кардани тӯб шурӯъ кард.
6. Дугонаам–Мафтуна шомгоҳон ба хона омад ва ба тартиб овардани корҳояш шурӯъ кард.
7. Ӯ пайваста ба ақиб нигоҳ мекард, худро нороҳат ҳис мекард–гӯё касе ӯро тамошо мекунад.

Ҷавоб:

--	--	--	--	--	--	--

10. (Истифодабарӣ – 6 ҳол) Изҳороте(ҳо)-еро муайян кунед, ки ғалат бо истифодаи дефис алоқаманд аст.

1. Духтар ғамгин буд–зеро ҳеч яке аз хешовандонаш ба тӯй наомаданд.
2. Дарахтони баланди чинорҳо–соя ва салқинӣ дар кӯчаро таъмин мекарданд.
3. Рустам–пахлавон чунон бузург аст, ки мо наметавонем ба сатҳи ӯ бирасем!
4. Дар ҳоле ки Мачнун дар биёбон саргардон буд–Лайлиро мечуст.
5. –Шумо? Шумо ҳамаи ин корро худатон анҷом додед, аҷоиб!
6. Инсон бояд қодир бошад, ки ҳам дар назди дӯстон–рафиқон ва ҳам дар назди душманон рафтори дуруст дошта бошад.
7. Мубориза бо найза–ҷазо додани якдигар, барои сарбозон ба як машғулияти фароғатӣ табиқ ёфт.

Ҷавоб:

--	--	--	--	--	--	--

САВОЛИ 3

1. (Истифодабарӣ – 6 ҳол) Шумораи калимаҳои овозҳои садонок бо овозҳои ҳамсадо баробаранд, муайян кунед.

*Орзуе, ки диламро гарм мекунад,
Ин андӯҳи бузургро наметавон фаромӯш кард.
Оё мо ин лаҳзаро ба ёд намеорем,
Шоире оташин Аскар Маҳкам!*

Ҷавоб:

--

2. (Истифодабарӣ – 6 ҳол) Шумораи калимаҳои овозҳои садонок бо овозҳои ҳамсадо баробаранд, муайян кунед.

*Агар осмон маро даъват кунад, ба сӯйи моҳ меравам,
Ташинаам, ба ҷӯйбор меравам,
Диламро пур аз муҳаббат, эй Худо,
Бо дили холӣ ба кучо меравам?*

Ҷавоб:

3. (Истифодабарӣ – 6 хол) Шумораи калимаҳои овозҳои садонок бо овозҳои ҳамсадо баробаранд, муайян кунед.

*Барои шаъну шарафи беобрӯ,
Барои дӯсте, ки дар ҷанг кушта шудааст, гиря кунед.
Барои сарзамини гулзоре, ки душман поймол кардааст,
Барои калимаи манъшуда гиря кун.
Боқимондаи дард як шӯхӣ аст.*

Ҷавоб:

4. (Истифодабарӣ – 6 хол) Шумораи калимаҳои овозҳои садонок бо овозҳои ҳамсадо баробаранд, муайян кунед.

*Мо ҳамеша якҷояем, эй Ватан.
То даме ки зиндаам, муҳаббати ту, ифтихори ту
Ҷони ман дар қор ва лаззат муттаҳид аст,
Ту маҳбуби ман ҳастӣ, ту ситоиши ман ҳастӣ!*

Ҷавоб:

5. (Истифодабарӣ – 6 хол) Шумораи калимаҳои овозҳои садонок бо овозҳои ҳамсадо баробаранд, муайян кунед.

*Шаб ва шомгоҳон дар фикри ту ҳастам,
Модар, ҳатто агар туро назмон шавам ҳам, наметавонам равам,
Дар чунин шаҳре бо шабҳои дурахшон,
Ман наметавонам касеро хушнуд кунам.*

Ҷавоб:

6. (Истифодабарӣ – 6 хол) Шумораи калимаҳои овозҳои садонок бо овозҳои ҳамсадо баробаранд, муайян кунед.

*Бе ту, бе суҳанони ту,
Дар дилам ҳазор калима хоҳад буд.
Эй модар, забони модари ман,
Забони шоҳонаи ман.*

Ҷавоб:

7. (Истифодабарӣ – 6 хол) Шумораи калимаҳои овозҳои садонок бо овозҳои ҳамсадо баробаранд, муайян кунед.

Ҳавз - як тӯла шароби баҳорӣ

Ҳатто ҷӯйборҳои гур-гуркунанда.

Дар он ҷо, ситораҳоро шумурда, дар канори боғ

Гурбаи ҳамсоҷам низ мунтазири рӯиной аст .

Ҷавоб:

8. (Истифодабарӣ – 6 хол) Шумораи калимаҳоро, ки овозҳои садонок бо овозҳои ҳамсадо баробаранд, муайян кунед.

Саҳроро худат оғоз кун, оғоз кун, Томарис!

Бигзор мо дар таърих асари пурифтихор ва дурахшоне боқӣ гузорем!

Марг аз зиндагӣ бо дастҳои баста беҳтар аст,

Душимани ҳуҷумкунанда як балои марговар аст.

Ҷавоб:

9. (Истифодабарӣ – 6 хол) Шумораи калимаҳоро, ки овозҳои садонок бо овозҳои ҳамсадо баробаранд, муайян кунед.

Ин сафар дар хоку хок сипарӣ шуд,

Занги диламро рӯфтаанд.

Паҳн кардани хок, намунае аз муҳаббат

Хок бар дилам нишаст...

Ҷавоб:

10. (Истифодабарӣ – 6 хол) Шумораи калимаҳоро, ки овозҳои садонок бо овозҳои ҳамсадо баробаранд, муайян кунед.

Меравам ба зодгоҳам,

Аз ин ҷо ман метавонам ба Туркменистон бирасам,

Ба ҳама ҷонибҳо муроҷиат карда,

Ман номҳои шоҳзодаҳоро ҷамъ мекунам .

Ҷавоб:

САВОЛИ 4

1. (Истифодабарӣ – 6 хол) Кадом аломати китобатӣ, ки бо рақам(ҳо)-и дар қавс нишон додашуда дуруст истифода нашудааст, муайян намоед:

Қазоқбой Юлдошев мегӯяд: (1) «Қалби шахсе, (2) ки китоб нахондааст, (3) мисли киштзорест, ки об дода нашудааст ва ташнаи об аст; (4) Дар чунин киштзор ҳеч чиз намерӯяд» (5).

Ҷавоб:

--	--	--	--	--

2. (Истифодабарӣ – 6 хол) Кадом аломати китобатӣ, ки бо рақам(ҳо)-и дар қавс нишон додашуда дуруст истифода нашудааст, муайян намоед:

Ба андешаи ман, (1) Шавкат Раҳмон аз хурдӣ чашмонаширо ба кӯҳҳо медӯхт - (2) бо кӯҳҳо роҳ мерафт, (3) бо кӯҳҳо нафас мекашид... (4) Ин пояи маънавӣ - (5) ба шеърҳои ӯ ворид шуд, (6) либосҳои бадеӣ нӯшиданд ва тасвири кӯҳҳои зинда ба вучуд омад. (7)

Ҷавоб:

3. (Истифодабарӣ – 6 хол) Кадом аломати китобатӣ, ки бо рақам(ҳо)-и дар қавс нишон додашуда дуруст истифода нашудааст, муайян намоед:

Агар шукуфои хоҳӣ, (1) ҳатто вақте, (4) ки хушбахт бошӣ, (2) дӯстон пайдо кун: (3) ҳатто вақте ки баҳр пур аст, (5) дарё ба об ниёз дорад. (6)

Ҷавоб:

4. (Истифодабарӣ – 6 хол) Кадом аломати китобатӣ, ки бо рақам(ҳо)-и дар қавс нишон додашуда дуруст истифода нашудааст, муайян намоед:

“Бе даст расондан ба далелҳои шумо – (1) агар ӯ ҳамени шуморо гирифта бошад, (2) ин – (3) кори дуздон аз бог буд”; (4); (5) – (6) гуфт ӯ.

Ҷавоб:

5. (Истифодабарӣ – 6 хол) Кадом аломати китобатӣ, ки бо рақам(ҳо)-и дар қавс нишон додашуда дуруст истифода нашудааст, муайян намоед:

Таърихи башар- (1) як воқеияти муқаддас ва бонуфуз аст, (2) ки ба ҳар яки мо дахл дорад; (3) шахсияти моро ошкор мекунад, (4) насаби моро муайян менамояд, (5) насаб ва шаъну шарафи инсонии моро муайян месозад. (6)

Ҷавоб:

6. (Истифодабарӣ – 6 хол) Кадом аломати китобатӣ, ки бо рақам(ҳо)-и дар қавс нишон додашуда дуруст истифода нашудааст, муайян намоед:

Вақте ки, (1) Темурбек чашмонаширо кушода, (2) нигарист, (3) шаҳри бузургеро дид. (4) Дарёҳо ҷорӣ шуданд, (5) ақли мардуме, (6) ки онро дида буданд, шитоб дошт, (7) киштиҳо мисли кирмҳо ба ҳар тараф ҳаракат мекарданд, (8) онҳо мерафтанд (9)

Ҷавоб:

7. (Истифодабарӣ – 6 хол) Кадом аломати китобатӣ, ки бо рақам(ҳо)-и дар қавс нишон додашуда дуруст истифода нашудааст, муайян намоед:

Роҳбари нав, (1) ки савори аспи ноозмуда буд, (2) намехост, (3) обрӯи худро наст занад; (4) зоҳиран, (5) ба шайтон таслим шуд; (6) дарди худро фурӯ бурд. (7)

Ҷавоб:

8. (Истифодабарӣ – 6 хол) Кадом аломати китобатӣ, ки бо рақам(ҳо)-и дар қавс нишон додашуда дуруст истифода нашудааст, муайян намоед:

Китобхонӣ навъҳои гуногун дорад - (1) баъзе одамон барои фароғат, (2) баъзеҳо барои истироҳат, (3) баъзеҳо барои таҳлили илмии китобе, (4) ки мехонанд, (5) баъзеҳо барои гузаронидани вақт! бе ягон қори иловагӣ ва баъзеҳо аз рӯйи тавачҷӯҳ (6) ба сарнавишти қаҳрамони асар мехонанд. (7)

Ҷавоб:

9. (Истифодабарӣ – 6 хол) Кадом аломати китобатӣ, ки бо рақам(ҳо)-и дар қавс нишон додашуда дуруст истифода нашудааст, муайян намоед:

Искандари Мақдунӣ, (1) гуфтааст: (2) «Дурусттарин ва дақиқтарин андоза дар ҷаҳон андозаи рӯҳ аст; (3) дар ин меъёр камбудие нест» (4) – (5).

Ҷавоб:

10. (Истифодабарӣ – 6 хол) Кадом аломати китобатӣ, ки бо рақам(ҳо)-и дар қавс нишон додашуда дуруст истифода нашудааст, муайян намоед:

«Акнун ту ҳамеша ба соҳиби хона гӯш медиҳӣ! (1) – (2) гуфт Бибихоним ба арӯс. (3) – (4) Ту ҳар чизеро, (5) ки ӯ мегӯяд- (6) бе ягон сухан иҷро мекунӣ.» (7)

Ҷавоб:

САВОЛИ 5

1. (Истифодабарӣ – 6 хол) Сатреро, ки ғалати услубӣ дорад, муайян намоед.

А) Аскар, ки аз хабари ғайриҷашмдошт хайрон шуда буд, ба одамон як ба як нигоҳ кард.

Б) Ман чунон ба футбол банд шудам, ки иҷрои вазифаи додашударо фаромӯш кардам.

В) Фаҳмидани моҳияти аслии мушкилот зарур аст, пас роҳи ҳал пайдо мешавад.

Д) Ҳангоми нишастан ба тахт, ӯ савганд ёд кард, ки парчами адолатро баланд мебардорад.

Ҷавоб:

2. (Истифодабарӣ – 6 хол) Сатреро, ки ғалати услубӣ дорад, муайян намоед.

А) Хирад ва нодонӣ чунон ба ҳам наздиканд, ки ҳар қадар инсон бо хирад бештар муносибат кунад, ҳамон қадар нодон мешавад.

Б) Тасвирҳо дар ҳикоя табиӣ ҳастанд ва муаллиф ҳангоми тартиб додани рӯйдодҳо худро аз ҳад зиёд захира намекашад.

В) Ҳар як шахси солаҳ, ки меҳодад имонаш комил бошад, бояд хоксор ва итоаткор бошад.

Д) Мушкилот ва саҳтиҳо аз забони бад ва аз сухани аз ҳад зиёд ба сари мо меоянд

Ҷавоб:

3. (Истифодабарӣ – 6 хол) Сатреро, ки ғалати услубӣ дорад, муайян намоед.

А) Ҳатто шабона ҳам сиёҳии сафедорҳо ба таври возеҳ намоён буд.

Б) Кабӯтарҳо дар зери боми тунука ғур-ғур мекарданд ва машғули чидани ғалла буданд.

В) Ӯ аз тарзи пурсидани саволи шахси бегонае, ки ғӯё саволе аз бом афтада бошад, ҳайрон шуд.

Д) Барои ба асли масъала расидан, бояд сарро ҳам карда, фикр кард.

Ҷавоб:

4. (Истифодабарӣ – 6 хол) Сатреро ки ғалати услубӣ дорад, муайян намоед.

А) Хонандагони мактаби мо дар мусобикаҳои варзишӣ ба натиҷаҳои баланд ноил гардиданд.

Б) Дар тоҷи шохадори чинор лонаи калон ва торик намоён буд.

В) Паррандаи дар тиреза овезон тамоми шаб чиррос зад.

Д) Вучудият ғойбиро ба вучуд меорад, осонӣ душвориро ба вучуд меорад .

Ҷавоб:

5. (Истифодабарӣ – 6 хол) Сатреро, ки ғалати услубӣ дорад, муайян намоед.

А) Ҷавоне аз байни мардум гарданаширо мисли хурӯс дароз карда, бо овози баланд фарёд зад.

Б) Сабр мисли рағани талх аст, ки дардро шифо мебахшад: он ба рӯҳ дард меорад, аммо захира шифо мебахшад.

С) Оё касе ягон бор дар бораи мо фикр мекунад ва ба чоҳи пур аз қурбоққаҳо оби тоза мерезад?

Д) Агар ростқавл бошӣ, гул мерӯй; агар қач бошӣ, хокистар мерӯй.

Ҷавоб:

6. (Истифодабарӣ – 6 хол) Сатреро, ки ғалати услубӣ дорад, муайян намоед.

- А) Мардуми мо мегӯянд, ки агар дурусташро ёбӣ, ҳатто барф месӯзад.
- Б) Пирони мо мегӯянд, ки оби Сунбула соф аст.
- С) Шоҳзодаҳо меоянд ва мераванд, аммо ин ҷаҳон пас аз онҳо боқӣ мемонад.
- Д) Имрӯз ман барои дастгирии бобоям ба деҳа меравам.

Ҷавоб:

7. (Истифодабарӣ – 6 хол) Сатреро, ки ғалати услубӣ дорад, муайян намоед.
- А) Ҳадаф ва макони ман дар он муайян аст, аз муҳаббати ту наместонам.
 - Б) Биби Розия, ки бо азобу машаққат ва азобхояш базӯр ба бистар расид, охира аз ҷояш хест ва рӯи болишт хобид.
 - С) Бо вучуди сардии байни мо, ман бояд иқро шавам: Наримон зебоии бениҳоят зебо буд.
 - Д) Акси ман ва Дюноро хангоми раҳой аз зиндон биёред.

Ҷавоб:

8. (Истифодабарӣ – 6 хол) Сатреро, ки ғалати услубӣ дорад, муайян намоед.
- А) Аз самти самовар, ӯ ба навозандагоне, ки дутор, танбур, най ва барабанро мебарданд, чашм дӯхт.
 - Б) Эй, ки барои зулм ҷоҳ меканӣ, бидон, ки барои худ дом омода мекунӣ!
 - В) Агар ман каме ҳам бошад, ашрофият ва покии ахлоқӣ дошта бошам, ин ҳама аз модарам аст.
 - Д) Ҳамон тавре ки маконе ғайр аз баҳр ба моҳӣ азоб меорад, сарзамини бегона низ ба инсон душворӣ меорад.

Ҷавоб:

9. (Истифодабарӣ – 6 хол) Сатреро, ки ғалати услубӣ дорад, муайян намоед.
- А) Мо аз хурдӣ аз падарам нигоҳубин мекардем, рама мечароидем ва алаф ҷамъ мекардем.
 - Б) Сари Сайёра дар фикр кардан дар бораи он чизе, ки рӯй дода буд, меларзид.
 - С) Асроркул аз Ултарма дӯсти азизи Ҳайдар Ото буд ва онҳо ҳеҷ гоҳ ҷанҷол намекарданд.
 - Д) Бисёр чизҳои шаҳр моро аз нобиғағӣ ва инсондӯстии бузурги Навоӣ ба ёд меоранд.

Ҷавоб:

10. (Истифодабарӣ – 6 хол) Сатреро, ки ғалати услубӣ дорад, муайян намоед.

- А) Деворҳои ин қалъа ҳазорҳо сол боз мустаҳкамии худро гум накардаанд.
- Б) Офтобгирӣ фаъолияти хеле муфид барои саломатии инсон аст.
- В) Духтурон ҳама кори аз дасташон меомадаро карданд, то беморро табобат кунанд.

D) Дарахтони сафедор дар канори роҳ саф кашида буданд ва кӯчаҳо бо об пошида шуда буданд.

Ҷавоб:

САВОЛИ 6

1. (Истифодабарӣ – 6 хол) Ҷумлаҳои муайян кунед, ки ба услуби бадеӣ хос бошанд.

1. Офтоб ғуруб мекард, уфук бо рангҳои сурхчатоб пӯшида шуда буд ва манзараи ором ва ғамангезро ба вучуд меовард, гӯё табиат бо он рӯз хайрухуш мекард.

2. Тағйирот дар системаи фонетикӣ бо мурури замон ба меъёрҳои талаффузи забон таъсир мерасонанд ва омӯзиши илмӣ ин равандҳо яке аз самтҳои муҳими забоншиносӣ мебошад.

3. Бар асоси ин қарор, тасмим гирифта шуд, ки нақшаи чораҳои мувофиқ барои беҳтар кардани минбаъдаи фаъолияти ташкилот ва баланд бардоштани самаранокии он таҳия карда шавад.

4. Шамоли сабук баргҳои дарахтонро нармӣ меҷунбонд ва садои ғурришашон ба атроф оромии ачибе мебахшид, гӯё эҳсосоти нозуктаринро дар умқи рӯҳ бедор мекард.

5. Раванди калимасозӣ бар асоси имкониятҳои дохилии забон сурат мегирад ва он ташаккули воҳидҳои нави пурмаъноро бо истифода аз пасвандҳо дар бар мегирад.

Ҷавоб:

--	--	--	--	--

2. (Истифодабарӣ – 6 хол) Ҷумлаҳои муайян кунед, ки ба услуби илмӣ хос бошанд.

1. Кӯчаҳои деҳа ҳанӯз субҳ бедор нашуда буданд, танҳо садои хурӯси дур аз оғози рӯзи нав хабар меод.

2. Ҳангоме ки хотираҳои кӯдакии худро ба ёд меовард, рӯзҳои бегуноҳ, лаҳзаҳои пур аз ханда ва шодӣ гӯё бори дигар дар зехнаш зинда мешуданд.

3. Ташаккули услубҳои нутқ аз вазъияти муоширатӣ вобаста аст ва услубҳои илмӣ, расмӣ, бадеӣ ва гуфтугӯӣ бо вазъиятҳои хоси забонии худ фарқ мекунанд.

4. Тавассути таҳлили семантикии воҳидҳои забонӣ, қабатҳои маъноии калимаҳо ва ибораҳо муайян карда мешаванд ва имкониятҳои функционалии онҳо дар нутқ васеътар равшан карда мешаванд.

5. Барои баррасии ғаврии мурочиатҳои шахрвандон ва таъмини манфиатҳои қонунии онҳо, ба шахсони масъул вазифаҳои мушаххас супорида шуданд.

Ҷавоб:

--	--	--	--	--

3. (Истифодабарӣ – 6 ҳол) Ҷумлаҳои муайян кунед, ки ба услуби расмӣ-коргузорӣ хос бошанд.

1. Ситораҳо дар осмон мекурахшиданд, гӯё онҳо дар шаби хомӯш оҳиста-оҳиста қиссаҳои пурашари коиноти беохирро нақл мекарданд.

2. Барои танзими ғаволияти молиявии ташкилот ва таъмини истифодаи оқилонаи маблағҳо механизмҳои иловагии назорат қорӣ карда мешаванд.

3. Барои таъмини иҷрои қарор, муайян карда шуд, ки гузоришҳо дар охири ҳар моҳ пешниҳод карда мешаванд ва дар асоси онҳо ҳулосаҳои таҳлилий таҳия карда мешаванд.

4. Эй, ту дар кучо будӣ? Туро муддати тӯлонӣ надидаанд. Ҳатто як бор ҳам аз ман хабаре нагирифтаӣ. Вақте ки мо ба ту занг мезанем, ҳатто телефонро намебардорӣ!

5. Модар, хӯроке, ки имрӯз пухтаӣ, хеле болаззат буд. Ман хеле гуруснаам, бинобар ин, агар шумо каме бештар илова мекардед, хеле хуб мешуд.

Ҷавоб:

--	--	--	--	--

4. (Истифодабарӣ – 6 ҳол) Ҷумлаҳои муайян кунед, ки ба услуби гуфтугӯӣ хос бошанд.

1. Ислоҳоти васеъмиқёс, ки дар кишвари мо амалӣ мешаванд, аҳамияти хоса доранд, зеро онҳо ба беҳтар кардани сатҳи зиндагии аҳоли ва ҳифзи ҳуқуқ ва манфиатҳои онҳо нигаронида шудаанд.

2. Муаллим, узр меҷӯям, ман вазифаи хонагии худро иҷро карда натавонистам, баъзе қисмҳои нафаҳмидам, аз ин рӯ беҳтар мебуд, ки шумо онро бори дигар шарҳ медедед.

3. Имрӯз сайругашт кунем. Ростӣ, ман аз нишастан дар хона хеле дилгир шудам. Каме сайругашт дар ҳавои тоза хуб мешуд.

4. Имрӯз Мунира бо очаву акаш ба тамошои шаҳр рафт

5. Масъалаи ҳифзи муҳити зист ҳоло ба вазифаи таъхирнопазир табдил ёфта истодааст, ки бояд дар ҳаёти ҳаррӯзаи ҳар як шахрванд, на танҳо мутахассисон, мавқеи муҳимро ишғол кунанд.

Ҷавоб:

--	--	--	--	--

5. (Истифодабарӣ – 6 хол) Ҷумлаҳоеро муайян кунед, ки ба услуби рӯзноманигорӣ хос бошанд.

1. Насими субҳ дар байни баргҳо сурудҳои пурасрор месароид, гӯё қалби табиат оҳиста-оҳиста мезад.

2. Дар нигоҳи ӯ тамоми ҷаҳон пинҳон буд - ҳам шодӣ ва ҳам орзу бо ҳам омехта шуда буданд.

3. Тадбирҳои зарурӣ барои лоиҳа муайян карда шуданд ва масъулони татбиқи онҳо таъин карда шуданд.

4. Барои мардуми имрӯза, ки дар асри иттилоот зиндагӣ мекунанд, дастрасӣ ба маълумоти бозътимод ва зуд на танҳо ба як қулайӣ, балки ба як зарурати ҳаёти низ табдил меёбад.

5. Тарбияи ҷавонон дар рӯҳияи ватандӯстӣ ва дар онҳо бедор кардани эҳсоси эҳтиром ба арзишҳои миллӣ яке аз вазифаҳои афзалиятноки ҳар як ҷомеа боқӣ мемонад.

Ҷавоб:

--	--	--	--	--

6. (Истифодабарӣ – 6 хол) Ҷумлаҳоеро муайян кунед, ки ба услуби расмӣ-коргузорӣ хос бошанд.

1. Дар нигоҳи ӯ тамоми ҷаҳон пинҳон буд - ҳам шодӣ ва ҳам орзу бо ҳам омехта шуда буданд.

2. Ин қарор имрӯз эътибор пайдо мекунад ва иҷрои он таҳти назорати доимӣ қарор хоҳад гирифт.

3. Аз ҷониби ташкилот дастурҳои дахлдор дода шудаанд, аз ин рӯ, кор бо тартиби муқарраршуда идома дорад.

4. Агар ҳарорат баланд шавад, ҳаҷми модда васеъ мешавад ва ин падида бо қонунҳои физикӣ мувофиқ аст.

5. Мушоҳидаҳои олимони нишон доданд, ки ин раванд аз марҳилаҳои мураккаб иборат аст.

Ҷавоб:

--	--	--	--	--

7. (Истифодабарӣ – 6 хол) Ҷумлаҳоеро муайян кунед, ки ба услуби илмӣ хос бошанд.

1. Ӯ хомӯшона дар назди тиреза истода буд, гӯё хотираҳои гузашта оҳиста-оҳиста рӯҳашро фаро гирифта буданд.

2. Имрӯз ҷавонон ба маориф таваҷҷӯҳи зиёд зоҳир мекунанд ва он омили муҳими рушди ҷомеа ҳисобида мешавад.
3. Ҳуччат бо ҳамаи шӯъбаҳои дахлдор мувофиқа карда шуда, аз ҷониби роҳбар имзо шудааст.
4. Агар мушоҳидаҳо мунтазам анҷом дода шаванд, дақиқии хулосаҳои илмӣ боз ҳам бештар мешавад.
5. Агар суръати реаксия зиёд шавад, раванди ташаккули маҳсулот суръат мегирад, зеро фаъолияти зарраҳо меафзояд.

Ҷавоб:

--	--	--	--	--

8. (Истифодабарӣ – 6 хол) Ҷумлаҳои муайян кунед, ки ба услуби гуфтугӯӣ хос бошанд.

1. Шамол баргҳоро оҳиста мечунбонд ва онҳо гӯё чизеро пичиррос мезаданд.
2. Биёед ҳоло равем, вагарна аз сабаби бандшавии роҳ шояд дер кунем.
3. ماشқҳои мунтазами варзишӣ саломатиро мустақкам мекунанд, аз ин рӯ, ба ин масъала диққати махсус дода мешавад.
4. Ҳисобот сари вақт пешниҳод карда шуд, аз ин рӯ, он мувофиқи нақшаи муқарраршуда тасдиқ карда шуд.
5. Рафик, ман ҳама чизро тавре ки шумо гуфтед, кардам, аз ин рӯ фикр мекунам, ки ҳоло мушкиле нест.

Ҷавоб:

--	--	--	--	--

9. (Истифодабарӣ – 6 хол) Ҷумлаҳои муайян кунед, ки ба услуби рӯзноманигорӣ хос бошанд.

1. Мувофиқи назарияҳои назариявӣ, ин падида бар қонунҳои табиӣ асос ёфтааст ва инчунин бо роҳи таҷрибавӣ исбот шудааст.
2. Ҳангоме ки офтоб аз уфуқ поёнтар мерафт, рангҳои осмон оҳиста-оҳиста хира мешуданд ва шаб ба самти худ мерафт.
3. Ҳифзи муҳити зист вазифаи ҳар яки моост, зеро сарнавишти наслҳои оянда аз он вобаста аст.
4. Дарахти танҳо дар шамол мечунбид, гӯё аз сафарҳои дур қиссае нақл мекард.
5. Ҷавонон имкониятҳои худро нишон медиханд ва нерӯи калидии муайянкунандаи ояндаи кишвари мо мебошанд.

Ҷавоб:

--	--	--	--	--

10. (Истифодабарӣ – 6 хол) Чумлаҳоеро муайян кунед, ки ба услуби бадеӣ хос бошанд.

1. Шуъбаи синтаксис сохтори чумларо меомӯзад ва қонуниятҳои пайвастшавӣ ва муносибатҳои семантикии калимаҳоеро дар он аз ҷиҳати илмӣ шарҳ медиҳад.

2. Ҳарчанд ҳастагии сафари дурро эҳсос мекард, аммо шарораи умед дар дилаш ҳанӯз хомӯш нашуда буд ва ӯро ба сӯи самтҳои номаълум ба пеш мебурд.

3. Дар нигоҳи ӯ ҳазорҳо калимаҳои ногуфта пинҳон буданд ва ин хомӯшӣ баъзан аз овози баландтарин таъсири қавитар медошт.

4. Ман ҳоло меравам, шояд дар роҳ ҳаракати нақлиёт бошад, бинобар ин, агар шумо каме интизор шавед, ман кӯшиш мекунам, ки ҳарчи зудтар ба он ҷо расам.

5. Муқаррар карда шуд, ки барои тақвияти интизоми меҳнати кормандон ва таъмини иҷрои дурусти вазифаҳои онҳо мунтазам мониторинг гузаронида мешавад.

Ҷавоб:

--	--	--	--	--

САВОЛИ 7

1. (Доништан – 4 хол) Шумораи калимаҳоеро муайян кунед, ки танҳо аз ҳамсадоҳои ҷарангдор иборатанд.

Агар одамон ҳамчун як нафар зиндагӣ кardanро ёд мегирифтанд, на ҳамчун як ҷитъа, онҳо аз мушкilotи зиёде эмин мемонданд.

Ҷавоб:

2. (Доништан – 4 хол) Шумораи калимаҳоеро муайян кунед, ки танҳо аз ҳамсадоҳои ҷарангдор иборатанд.

Ҳарду китоб ба ҷойи муқаддима тақризи муҳарриро доранд.

Ҷавоб:

3. (Доништан – 4 хол) Шумораи калимаҳоеро муайян кунед, ки танҳо аз ҳамсадоҳои ҷарангдор иборатанд.

Ранги маънавии суханони мо ҷозибави сухани моро боз ҳам афзунтар мекунад.

Ҷавоб:

4. (Донистан – 4 хол) Шумораи калимаҳоеро муайян кунед, ки танҳо аз ҳамсадоҳои ҷарангдор иборатанд.

Падари Маҳмуд бо табассум ба кушодани қуттӣ оғоз кард.

Ҷавоб:

5. (Донистан – 4 хол) Шумораи калимаҳоеро муайян кунед, ки танҳо аз ҳамсадоҳои ҷарангдор иборатанд.

Аҷдодони мо ба мо таълим додаанд, ки ин Ватанро дӯст дорем ва ба он фидокорона хизмат кунем.

Ҷавоб:

6. (Донистан – 4 хол) Шумораи калимаҳоеро муайян кунед, ки танҳо аз ҳамсадоҳои ҷарангдор иборатанд.

Кӯдак бо либосҳои даридаву пора-пора ва гирён ба хона даромад.

Ҷавоб:

7. (Донистан – 4 хол) Шумораи калимаҳоеро муайян кунед, ки танҳо аз ҳамсадоҳои ҷарангдор иборатанд.

Бозорбой аз ҷояш хест, дар ҳавли танг ва торик нафасгир шуд ва ба ҳучрааш баргаишт.

Ҷавоб:

8. (Донистан – 4 хол) Шумораи калимаҳоеро муайян кунед, ки танҳо аз ҳамсадоҳои ҷарангдор иборатанд.

Ҳамза дар Шаҳрисабз ва Қаршӣ мактабҳои наверо мекушояд, ки ба усулҳои нави таълим мансубанд.

Ҷавоб:

9. (Донистан – 4 хол) Шумораи калимаҳоеро муайян кунед, ки танҳо аз ҳамсадоҳои ҷарангдор иборатанд.

Агар некиро ситоиш кунед, дуруст мегӯед, аммо агар бадиро ситоиш намоед, хато мекунед.

Ҷавоб:

10. (Донистан – 4 хол) Шумораи калимаҳоеро муайян кунед, ки танҳо аз ҳамсадоҳои ҷарангдор иборатанд.

Аз ранҷу азоби тӯфон ғамгин нашавед, бояд бо рӯҳияи шодмонӣ рӯ ба рӯ гардед.

Ҷавоб:

САВОЛИ 8

1. (Истифодабарӣ – 6 хол) Навъи кӯчидаи маъноро дар ҷумлаи додашуда муайян кунед.

Шаби гузашта дар ош ҳозир нашудӣ, оё ба сафар рафтӣ?

- A) Маъноии калима тағйир наёфтааст.
- B) Метонимия
- C) Синекдоха
- D) Метафора

Ҷавоб:

2. (Истифодабарӣ – 6 хол) Навъи кӯчидаи маъноро дар ҷумлаи додашуда муайян кунед.

Истиқлолият ифтихор ва обрӯи миллатро афзун кард.

- A) Маъноии калима тағйир наёфтааст.
- B) Метонимия
- C) Синекдоха
- D) Метафора

Ҷавоб:

3. (Истифодабарӣ – 6 хол) Навъи кӯчидаи маъноро дар ҷумлаи додашуда муайян кунед.

Саттор ба дафтарчаи Зарифа, ки дар паҳлӯяш кушода буд, нигоҳ кард.

- A) Маъноии калима тағйир наёфтааст.
- B) Метонимия
- C) Синекдоха
- D) Метафора

Ҷавоб:

4. (Истифодабарӣ – 6 хол) Навъи кӯчидаи маъноро дар ҷумлаи додашуда муайян кунед.

Башарият ба тарзе пайдо шудааст, ки асарҳое, ки пур аз гоҷҳои нодир ва умумиҷаҳонӣ мебошанд, асрҳо намемиранд ва ба ганҷи якумрӣ табдил меёбанд.

- A) Маъноӣ калима тағйир наёфтааст.
- B) Метонимия
- C) Синекдоха
- D) Метафора

Ҷавоб:

5. (Истифодабарӣ – 6 хол) Навъи кӯчидаи маъноро дар ҷумлаи додашуда муайян кунед.

Шодмони баҳор, ки ҳар сол меояд, боз дилҳоро ба ларза овардан гирифт. Хуни гарм боз ба баданҳои ларзони табиат шитофт.

- A) Маъноӣ калима тағйир наёфтааст.
- B) Метонимия
- C) Синекдоха
- D) Метафора

Ҷавоб:

6. (Истифодабарӣ – 6 хол) Навъи кӯчидаи маъноро дар ҷумлаи додашуда муайян кунед.

*Чу рӯят равшан асту софу тоза,
Чу хулқат муслиҳу бекин дили ман.*

- A) Маъноӣ калима тағйир наёфтааст.
- B) Метонимия
- C) Синекдоха
- D) Метафора

Ҷавоб:

7. (Истифодабарӣ – 6 хол) Навъи кӯчидаи маъноиро дар ҷумлаи додашуда муайян кунед.

Онҳо як умр мубориза бурданд ва дар охири умрашон, Оймомо хушбахтона бори аввал муҳаббати модариро эҳсос кард .

- A) Маъноӣ калима тағйир наёфтааст.
- B) Метонимия
- C) Синекдоха
- D) Метафора

Ҷавоб:

8. (Истифодабарӣ – 6 хол) Навъи кӯчидаи маъноро дар ҷумлаи додашуда муайян кунед.

Гул гуфт, ки ман Юсуфи Мисри чаманам,

Ёқути гаронмоёи пурзар даҳанам.

- A) Маъноии калима тағйир наёфтааст.
- B) Метонимия
- C) Синекдоха
- D) Метафора

Ҷавоб:

9. (Истифодабарӣ – 6 хол) Навъи кӯчидаи маъноиро дар ҷумлаи додашуда муайян кунед.

Духтар назди ман омад ва оҳиста пурсид: "Ҳамид Олимҷон аз кадом тараф мебарояд?"

- A) Маъноии калима тағйир наёфтааст.
- B) Метонимия
- C) Синекдоха
- D) Метафора

Ҷавоб:

10. (Истифодабарӣ – 6 хол) Навъи кӯчидаи маъноро дар ҷумлаи додашуда муайян кунед.

Гуфти, ки бикаш сар аз ҳавояш,

Андеша тухӣ кун аз вафояш.

- A) Маъноии калима тағйир наёфтааст.
- B) Метонимия
- C) Синекдоха
- D) Метафора

Ҷавоб:

САВОЛИ 9

1. (Истифодабарӣ – 6 хол) Шумораи калима(ҳо)-и сохтаеро, ки асоси онҳо феъл аст, нависед.

1) либос, 2) обила, 3) печондан, 4)истодан, 5)давидан, 6)гуфтагӣ, 7) кӯфтагӣ.

Ҷавоб:

--	--	--	--	--	--	--

2. (Истифодабарӣ – 6 хол) Рақами калима(ҳо)-и сохтаеро, ки асоси онҳо феъл аст, нависед.

1) гармӣ, 2) зиндагӣ, 3) теладиҳӣ, 4) тела додан, 5) сохтан, 6) дарозӣ, 7) хӯрданӣ.

Ҷавоб:

--	--	--	--	--	--	--

3. (Истифодабарӣ – 6 хол) Рақами калима(ҳо)-и сохтаеро, ки асоси онҳо феъл аст, нависед.

1) нафасгир кардан, 2) гуфтугӯ, 3) рехтан, 4) резондан, 5) наҷотдиҳанда, 6) манъ кардан, 7) давондан.

Ҷавоб:

--	--	--	--	--	--	--

4. (Истифодабарӣ – 6 хол) Рақами калима(ҳо)-и сохтаеро, ки асоси онҳо феъл аст, нависед.

1) обхезӣ, 2) сезондан, 3) ҷустуҷӯ кардан, 4) расидан, 5) рӯбонидан, 6) кам шудан, 7) шукуфтан .

Ҷавоб:

--	--	--	--	--	--	--

5. (Истифодабарӣ – 6 хол) Рақами калима(ҳо)-и сохтаеро, ки асоси онҳо феъл аст, нависед.

1) мағрур шудан, 2) гуфтани, 3) пурғавго будан, 4) шудани, 5) эҳсос кардан, 6) доштан, 7) шудагӣ.

Ҷавоб:

--	--	--	--	--	--	--

6. (Истифодабарӣ – 6 хол) Рақами калима(ҳо)-и сохтаеро, ки асоси онҳо феъл аст, нависед.

1) хат задан, 2) шуморидани, 3) интиҳоб кардан, 4) сӯзондан, 5) коридагӣ, 6) духтарона, 7) истодагӣ.

Ҷавоб:

--	--	--	--	--	--	--

7. (Истифодабарӣ – 6 хол) Рақами калима(ҳо)-и сохтаеро, ки асоси онҳо феъл аст, нависед.

1) давидан, 2) орзу кардан, 3) шукуфтан, 4) пошидан, 5) ҳамвор кардан, 6) рафтааст, 7) суст кардан.

Ҷавоб:

--	--	--	--	--	--	--

8. (Истифодабарӣ – 6 хол) Рақами калима(ҳо)-и сохтаеро, ки асоси онҳо феъл аст, нависед.

1) буридан, 2) гӯитхӯр, 3) чорводор, 4) нишастагӣ, 5) муболиға, 6) гуфтани, 7) дудилагӣ.

Ҷавоб:

--	--	--	--	--	--	--

9. (Истифодабарӣ – 6 хол) Рақами калима(ҳо)-и сохтаеро, ки асоси онҳо феъл аст, нависед.

1) дастовард, 2) ворид, 3) баргаит, 4) даргирифт, 5) рафтани, 6) эҳсос кардан, 7) вохӯрд.

Ҷавоб:

--	--	--	--	--	--	--

10. (Истифодабарӣ – 6 хол) Калима(ҳо)-и сохтаеро, ки асоси онҳо феъл мебошанд, муайян ва рақамгузорӣ кунед.

1) шона; 2) давидён; 3) баромадан; 4) суръат; 5) пинҳон шудан; 6) даромадан; 7) бирён кардан.

Ҷавоб:

--	--	--	--	--	--	--

САВОЛИ 10

1. (Истифодабарӣ – 6 хол) Навъи ҷумларо аз рӯи сохташ муайян кунед ва рақами ҷавоби дурустро нависед.

Онҳо аз хизматгори хоҳиш карданд, ки аз лифт истифода баранд, аммо ин бефоида буд.

1. Ҷумлаи мураккаби бепайвандак.
2. Ҷумлаи мураккаби тобеъ.
3. Ҷумлаи мураккаби сертаркиб.
4. Ҷумлаи содда.

Ҷавоб:

--

2. (Истифодабарӣ – 6 хол) Навъи ҷумларо аз рӯйи сохташ муайян кунед ва рақами ҷавоби дурустро нависед.

Кор кунӣ, нон мехӯрӣ

1. Ҷумлаи мураккаби бепайвандак.
2. Ҷумлаи мураккаби тобеъ.
3. Ҷумлаи мураккаби сертаркиб.
4. Ҷумлаи содда.

Ҷавоб:

3. (Истифодабарӣ – 6 хол) Навъи ҷумларо аз рӯйи сохташ муайян кунед ва рақами ҷавоби дурустро нависед.

Орзуи ман ин аст, ки имрӯз дар ҳаёти шумо санаи фаромӯшинашаванда гузорад.

1. Ҷумлаи мураккаби бепайвандак.
2. Ҷумлаи мураккаби тобеъ.
3. Ҷумлаи мураккаби сертаркиб.
4. Ҷумлаи содда.

Ҷавоб:

4. (Истифодабарӣ – 6 хол) Навъи ҷумларо аз рӯйи сохташ муайян кунед ва рақами ҷавоби дурустро нависед.

Юсуфбек Ҳочӣ рафтори ҷолибе дорад: ӯ ҳеҷ гоҳ аз сӯҳбати тӯлонӣ дар бораи ҳар масъала, на танҳо бо ҳамсараиш, балки умуман бо оилаиш, шарм намедорад.

1. Ҷумлаи мураккаби бепайвандак.
2. Ҷумлаи мураккаби тобеъ.
3. Ҷумлаи мураккаби сертаркиб.
4. Ҷумлаи содда.

Ҷавоб:

5. (Истифодабарӣ – 6 хол) Навъи ҷумларо аз рӯйи сохташ муайян кунед ва рақами ҷавоби дурустро нависед.

Осори Алишер Навоӣ моро водор мекунад, ба калом, ки пурасрортарин мӯъҷизаи ҷаҳон ҳисобида мешавад, бо эҳтиёт ва масъулият муносибат кунем ва онро қадр намоем.

1. Ҷумлаи мураккаби бепайвандак.
2. Ҷумлаи мураккаби тобеъ.
3. Ҷумлаи мураккаби сертаркиб.
4. Ҷумлаи содда.

Ҷавоб:

6. (Истифодабарӣ – 6 хол) Навъи ҷумларо аз рӯйи сохташ муайян кунед ва рақами ҷавоби дурустро нависед.

Дониш заминаро барои бартараф кардани ҳама гуна мушкилот ва душвориҳо фароҳам меорад, аз ин рӯ, фарзандони мо бояд сатҳи баланди дониш дошта бошанд.

1. Ҷумлаи мураккаби бепайвандак.
2. Ҷумлаи мураккаби тобеъ.
3. Ҷумлаи мураккаби сертаркиб.
4. Ҷумлаи содда.

Ҷавоб:

7. (Истифодабарӣ – 6 хол) Навъи ҷумларо аз рӯйи сохташ муайян кунед ва рақами ҷавоби дурустро нависед.

Дили шахси пургайрат гарм аст, дили шахси безайрат заиф.

1. Ҷумлаи мураккаби бепайвандак.
2. Ҷумлаи мураккаби тобеъ.
3. Ҷумлаи мураккаби сертаркиб.
4. Ҷумлаи содда.

Ҷавоб:

8. (Истифодабарӣ – 6 хол) Навъи ҷумларо аз рӯйи сохташ муайян кунед ва рақами ҷавоби дурустро нависед.

Тавсифи ишқ бо сухан зебост, аммо ишқи ногуфта боз ҳам зеботар аст.

1. Ҷумлаи мураккаби бепайвандак.
2. Ҷумлаи мураккаби пайваст.
3. Ҷумлаи мураккаби сертаркиб.
4. Ҷумлаи содда.

Ҷавоб:

9. (Истифодабарӣ – 6 хол) Навъи ҷумларо аз рӯйи сохташ муайян кунед ва рақами ҷавоби дурустро нависед.

Торикӣ амиқтар мешуд ва ситорагон дар осмон равшантар медурахшиданд.

1. Ҷумлаи мураккаби бепайвандак.
2. Ҷумлаи мураккаби пайваст.
3. Ҷумлаи мураккаби сертаркиб.
4. Ҷумлаи содда.

Ҷавоб:

10. (Истифодабарӣ – 6 хол) Навъи ҷумларо аз рӯи сохташ муайян кунед ва рақами ҷавоби дурустро нависед.

Беҳтарин забон он аст, ки дар истифодаи он моҳир бошад ва беҳтарин калима он аст, ки бо дониш ва андеша гуфта шавад.

1. Ҷумлаи мураккаби бепайвандак.
2. Ҷумлаи мураккаби тобеъ.
3. Ҷумлаи мураккаби сертаркиб.
4. Ҷумлаи содда.

Ҷавоб:

САВОЛҲОИ 11–15

МАТНИ 1 (забони тоҷикӣ)

Матн илмӣ маъмул

Саволҳои 11-15 дар асоси матн тартиб дода шудаанд.

СИРРИ МУЎЌИЗА ДАР ЧИСТ?

Матн

Ноҳияи Нурато дар вилояти Навоӣ ҷойгир аст, ки дар он ҷо қалъаи Нур, девори дифоии қалъа ва ёдгориҳои Чилустун ҳифз шудаанд. Вақте ки шумо ба Нурато меравед, ҳатман дар бораи ин ёдгориҳо пурсед. Ва ман мехоҳам ба шумо дар бораи чашмаи Нурато ва моҳии он нақл кунам. Чашма бо асрори худ хеле машҳур аст. Оби чашма чашмаҳоро ба таври чашмгир медурахшад. Сабаби ин миқдори фосфор дар об аст. Оби чашма аз ҳазорҳо километр аз зери замин фаввора мезанад. Об дар зимистон ва тобистон дар як ҳарорат - 19,5 дараҷа гарм аст. Аз ин рӯ, он ҳеҷ гоҳ ях намебандад. Мегӯянд, ки ин об барои бемориҳои гуногун табобат аст, зеро он дорои тилло аст. Имрӯз бисёре аз зоирон ва меҳмонони хориҷӣ аз ин чашмаи муқаддас об мегиранд.

II

Моҳиҳо дар баҳор манзараи диданӣ ҳастанд. Онҳо ба ҳисоби миёна ҳабдаҳ сол умр мебинанд. Дар тӯли умри худ, моҳӣ реҷи ҷӯйборҳоеро, ки оби чашма аз онҳо мегузарад, тоза мекунад. Онҳо ҷараёни обро бо суръати муайян таъмин намуда ва ҳатто онро филтр мекунанд. Ҷолиб он аст, ки касе ба моҳӣ ғизо намедихад. Онҳо аз моддаҳои ғизоии дар об мавҷудбуда ғизо мегиранд. Аз ин рӯ, дар гузашта баъзе одамон онҳоро "моҳии муқаддас" меномиданд. Ин моҳиҳоро хӯрдан мумкин нест. Зеро заҳри даруни онҳо зараровар аст. Дар пӯсти шахсе, ки онро бе тоза кардан мехӯрад, ҳар гуна доғҳо пайдо мешаванд. Агар аз ҳад зиёд истеъмол карда шавад, он метавонад ба оқибатҳои бад оварда расонад. Мегӯянд, ки торочгароне, ки ба кишвари мо ҳамла карданд, сарфи назар аз хушдорҳои

мардуми маҳаллӣ, "моҳии муқаддас"-ро шикор карда, хӯрданд ва бо ноумедихои зиёд рӯбарӯ шуданд.

III

Имрӯз ин зиёратгоҳ обод шудааст. Дар атрофи он хиёбонҳо, фаввораҳо ва гулзорҳо сохта шудаанд. Сайёҳони хориҷӣ ва ҳамватанони мо аз паҳлӯи чашма ва зиёратгоҳи Нурота, ки пур аз асрор аст, мегузаранд. Шумо ҳатман бояд ин зиёратгоҳи аҷоибро дар кишвари мо зиёрат кунед. Ин оби чашма, ки дар ҳама фаслҳо дар як ҳарорат ҷорист ва ҳатто дар фаслҳои сард ях намебандад, хеле беназир аст. Чӣ кофӣ аст, ки ҳамаи инро бо чашмони худ бубинед!

11. (Доништан 4 – ҳол) Ҷавоб(ҳо)-ро бо назардошти маълумоти дар матн инъикосёфта муайян кунед.

А) Аҳамияти моҳии муқаддас дар покии оби чашма бузург аст.

Б) Сабаби "Моҳии муқаддас" номидани онҳо дар он аст, ки онҳо барои фолбинӣ истифода мешаванд.

С) Истеъмоли аз ҳад зиёди оби чашма боиси бемориҳои пӯст мегардад.

Д) Душманон наметавонишанд ба Нурота ҳамла кунанд, зеро он макони муқаддас буд.

Д) Ин оби чашма, ки ҳатто дар зимистон ях намебандад, сифати хеле баланд дорад.

Ҷавоб :

--	--	--	--	--

12. (Истифодабарӣ– 6 ҳол) Ба робитаҳои семантикии байни қисмҳои матн диққат диҳед ва муайян кунед, ки кадом қисм идеяи такроршавандаро дар бар мегирад.

А) Дар қисми III такрор шудааст

Б) Дар қисми II такрор шудааст

С) Дар қисми I такрор шудааст

Д) Фикр такрор нашудааст

Ҷавоб:

--

13. (Мулоҳиза – 8 ҳол, ҷавоби кӯтоҳ) Кадоме аз изҳороти ин матн далелҳоянд?

1. Оби чашма ҳеҷ гоҳ ях намебандад, он ҳамеша 19,5°C гарм аст.

2. Дар байни мардум ривоятҳои гуногун дар бораи макони пурасрор будани чашма вучуд доранд.

3. Моҳӣ ба ҳисоби миёна 17 сол умр мебинад ва ба тоза кардани оби чашма мусоидат мекунад.

4. Моддаи дар моҳӣ мавҷуд буда, захролуд аст.

5. Моҳӣ аз моддаҳои ғизоии дар об мавҷудбуда ғизо мегирад.

Ҷавоб:

--	--	--	--	--

14. (Мулоҳиза-13 ҳол, ҷавоби васеъ) Аз таркиби матн 4-то сабаби машҳурии чашмаро муайян намоед

Ҷавоб : _____

15. (Мулоҳиза – 13 ҳол, васеъ) Барои рушди сайёҳӣ дар кишвари мо ва ҷалби сайёҳони бештар ба зиёратгоҳи Нурота 3 фикри худро пешниҳод кунед. Фикрҳои худро дар ҳаҷми 50-60 калима баён намоед.

Ҷавоб : _____

МАТНИ 2 (забони тоҷикӣ)

Матн илмӣ маъмул

Саволҳои 11-15 дар асоси матн тартиб дода шудаанд.

ДАРВОЗАҲОИ ҚАДИМИИ ТОШКЕНТ

Матн

Дар таърихи шаҳри қадима ва қадимаи Тошканд дар бораи дарвозаҳои шаҳр маълумоти зиёде пайдо кардан мумкин аст. Тибқи сарчашмаҳо, дар асрҳои 9-10... Дар минтақаи бозор дар маркази шаҳр қалъае сохта шуд. Он бо деворҳои дифоӣ ихота шуда буд. Бо гузашти вақт, шаҳр васеъ шуд ва девори дифоӣи дуюм сохта шуд. Баъдтар, девори дифоӣи сеюм сохта шуд ва дарвозаҳо барои муҳофизат аз душманони беруна насб карда шуданд. Тошканд аз минтақаи бозор дар марказ ба таври табиӣ ба ҳама самтҳо васеъ шуд.

II

Шумораи дарвозаҳои шаҳр дар замони гуногун фарқ мекард. Масалан, дар асри 18 8 дарвоза мавҷуд буд, аммо то асри 19 шумораи онҳо ба 12 расид. Аз ҷумлаи дарвозаҳои шаҳр, Лабзак, Қошғар, Қўқанд ва Қоймас дар қисмати шарқии шаҳр сохта шуда, баъдтар ба он ҳамроҳ карда шуданд ва баъзеи онҳо кўчонида шуданд. Дарвозаҳои шаҳр ҳангоми шом баста мешуданд ва ба касе иҷозат дода намешуд, ки ба шаҳр ворид ё берун шавад, то он даме, ки субҳ кушода шаванд. Дар болои дарвозаҳо инчунин посбонҳо ва утокҳои махсус мавҷуд буданд, ки дар онҳо барабанҳо нигоҳ дошта мешуданд ва вақте ки хатар эҳсос мешуд, мардумро бо задани барабан огоҳ мекарданд.

III

Ҳамаи 12 дарвоза дар роҳи асосӣ сохта шуда буданд ва дарвозаҳо аз ҷўби мустаҳкам ва саҳт - арҷаи кўҳӣ сохта шуда буданд ва дар боло ороишоти мураккаб доштанд. Ҳар як дарвоза як ҷуфт ҳалқа ва калид дошт. Калидҳо дар дасти дарвозабонон нигоҳ дошта мешуданд. Дарбонон дарвозаҳоро субҳидам кушода, ҳангоми ғуруби офтоб мепўшиданд. Шабона касеро ба шаҳр роҳ намедоданд ва касе наметавонист аз шаҳр берун равад. Корвон, ки аз сафари тўлонӣ хаста шуда буд, дар назди дарвозаи шаҳр таваққуф кард, молҳои худро ҳолӣ кард ва корҳои ҳуҷҷатгузорию барои ворид шудан ба шаҳр анҷом дод. Барои ҷамъоварии бочҳои гумрукӣ, андозгир андозҳоро мувофиқи ҳаҷми мол ҷамъ мекард. Дар ҷойҳои баромади ҳамаи дарвозаҳо қабристонҳо мавҷуд буданд, ки аксари онҳо то имрўз боқӣ мондаанд.

IV

Имрўз манзараи умумии Тошкандро маҷмўаҳои нави истиқоматии баландошёна, меҳмонхонаҳо ва биноҳои бонкӣ ташкил медиҳанд. "Шаҳри қадим" низ тағйир ёфтааст ва дар минтақаҳои, ки ҷойҳои таърихӣ ҷойгир буданд, шоҳроҳҳои васеъ ва биноҳои баландошёна пайдо шудаанд.

Бо гузашти вақт, дарвозаҳо дар марказҳои шаҳрҳо рамзӣ боқӣ монданд. Мутаассифона, ҳеч яке аз дарвозаҳои Тошканд боқӣ намондааст. Аз ин рў, имрўз муҳим аст, ки бар асоси таҳқиқоти илмӣ намуди зоҳирии дарвозаҳои машҳури қалъавии Тошкандро ҳамон тавре ки қаблан вучуд доштанд, барқарор кунем.

11. (Доништан – 4 ҳол) Ҷавоб(ҳо)-еро муайян кунед, ки маълумоти дар мундариҷаи матн инъикосёфтаҳо, пешниҳод намояд.

А) Корвон аз сафари тўлонӣ хаста шуда, дар назди дарвозаи шаҳр таваққуф кард, то борҳояшонро ҳолӣ кунад ва ҳуҷҷатҳоро барои ворид шудан ба шаҳр пур кунанд.

Б) Шаҳр аз чор тараф бо девори хиштӣ ихота шуда буд ва 32 дарвозаи бурчдор дошт.

В) 8 роҳи асосӣ аз Тошканд мегузаштанд, ки роҳҳои асосии тиҷоратӣ ҳисобида мешуданд.

Д) Тоҷирони Тошканд бо Чин тиҷорат мекарданд, аз ин рӯ, қорвонҳои тиҷоратӣ пайваста аз ин ҷо мегузаштанд.

Е) Дар посбонхонаҳои махсуси болои дарвозаҳо, барои огоҳ кардани мардум ҳангоми эҳсоси хатар, барабанҳо менавохтанд.

Ҷавоб:

--	--	--	--	--

12. (истифодабарӣ– 6 ҳол) Ба робитаҳои семантикии байни қисмҳои матн диққат диҳед ва муайян кунед, ки кадом қисм идеяи такроршавандаро дар бар мегирад.

А) Дар қисми IV такрор шудааст

В) Дар қисми II такрор шудааст

С) Дар Қисми III такрор шудааст

Д) Дар қисми I такрор шудааст

Ҷавоб:

--

13. (Мулоҳиза – 8 ҳол, ҷавоби кӯтоҳ) Кадоме аз изҳороти ин матн далелҳои онд?

1. Ҳамаи 12 дарвозаи Тошканд дар роҳи асосӣ сохта шудаанд.

2. Дарвозаҳо аз ҷӯби мустақкам ва саҳт - арҷаи кӯҳӣ сохта шудаанд ва дар боло ороишоти мураккаб доранд.

3. Дар асри 19 шумораи дарвозаҳо дар Тошканд ба 12 адад расид.

4. Дар асри XVIII шумораи дарвозаҳои шаҳр 8 ададро ташкил меод.

5. Тошканд аз атрофи бозори марказӣ ба таври табиӣ ба ҳама самтҳо васеъ мешуд.

Ҷавоб:

--	--	--	--	--

14. (Мулоҳиза-13 ҳол, ҷавоби васеъ) Аз таркиби матн 4-то сабаби шаҳри қадима будани Тошкандро муайян намоед

Ҷавоб : _____ ...

15. (Мулоҳиза – 13 ҳол, васеъ) Дар асоси матн барои ҷалби сайёҳон ба Тошканд 3 пешниҳод нависед. Фикрҳои худро дар ҳаҷми 50-60 калима баён кунед.

Ҷавоб: _____

Матни 3 (забони тоҷикӣ)

Матни илмӣ маъмул

Саволҳои 11-15 дар асоси матн тартиб дода шудаанд.

«Хамса»-и Навоӣ

Матн

Анъанаи баланди адабиёти классикии Шарқ, «Хамсанависӣ» аз шоири бузурги Озарбойҷон Низомии Ганҷавӣ оғоз ёфта, бо осори Амир Хисрави Деҳлавӣ, Абдурахмони Ҷомӣ ва Алишер Навоӣ идома ёфт.

«Хамса» - калимаи арабии «панҷ» буда, ин ном барои ишора ба маҷмӯаи панҷ дoston, ки бо як пайдарпайии пайваста тартиб дода шудаанд, истифода мешуд. «Хамса»-и Навоӣ, бар хилофи пешгузаштагонаш, бори аввал бо забони туркӣ офарида шудааст. Тибқи анъанаи хамса, ҳамаи хамсаҳои пеш аз Навоӣ бо забони форсӣ-тоҷикӣ офарида шудаанд.

II

Навоӣ соли 1483 ба навиштани «Хамса» шурӯъ кард ва бар хилофи пешгузаштагонаш, ин асарро бори аввал дар тӯли дувуним сол бо забони туркӣ ба анҷом расонд. Дostonҳои шоир аз ҷиҳати доира васеъ ва аз ҷиҳати мафкуравӣ гуногунанд. «Ҳайрат ул-аброр» дар бораи насихат, «Лайлӣ ва Мачнун» ва «Фарҳод ва Ширин» дар бораи ишқи ҳақиқӣ, «Сабъаи Сайёр» дар бораи носозгории подшоҳӣ ва ишқ ва «Садди Искандарӣ» дар бораи идеяи подшоҳӣ одил аст. Навоӣ баъзе анъанаҳоро дар дostonҳои пеш аз худ тағйир дод. Аз ҷумла, дар дostonи «Фарҳод ва Ширин» ӯ образи Фарҳодро ба сафи аввал баровард, дар ҳоле ки пеш аз он Хусрав қаҳрамони асосӣ ҳисобида мешуд. Навоӣ назари худро дар бораи инсонӣ комил дар образи Фарҳод инъикос кардааст.

III

Яке аз ҷанбаҳои беназири "Хамса"-и Навоӣ мавҷудияти рамзҳои илмӣ дар дostonҳост. Шоир, ки аз кӯдакӣ ба илм тавачҷӯх дошт, дар "Фарҳод ва Ширин" системаи роботро ҳамчун силоҳи қувваҳои бад, дар "Сабъаи Сайёр" аспе бо номи "Сариюс Сайр", ки метавонад бо суръати 35-45 км ҳаракат кунад, дар "Садди Искандарӣ" силоҳи пурасрореро, ки бар зидди артиши Маллу истифода мешавад - бомбаи атомӣ, инчунин он далелро, ки Искандар барои олимони қуттии шишагӣ месозад ва ҳаёти моҳиёнро дар об меомӯзад - расмҳои ҳаёлии киштии зеробӣ. Агар ҳамаи кашфиётҳои илмӣ Навоӣ дар "Хамса"-ро таҳқиқ кунем, шакке нест, ки шоир олими ҳуб ва ихтироъкор аст.

IV

Гарчанде ки «Хамса»-и Навоӣ дар муддати хеле кӯтоҳ офарида шудааст, он бо сохтори дақиқи дostonҳо, инкишофи пайвастаи рӯйдодҳо ва пояи иҷтимоӣ ва маънавии ҳар як амал ва ҳаҷони ботинии қаҳрамонҳо қобили тавачҷӯҳ аст.

Қаҳрамонони Навоӣ ҳаҷраҳои дурахшони бадеӣ ҳастанд, ки дар тӯли асрҳо барои наслҳои зиёд намунаи ахлоқ ва инсондӯстӣ, ватандорӣ ва шучоат хоҳанд буд. Ин шоҳасари шоир як ганҷинаи панҷасраи кашфнашуда, як ганҷи пурасроре аст, ки дар оғӯши худ гавҳарҳо ва ҳавоҳиротро пинҳон мекунад. Наслҳои оянда садҳо сол аз ин ганҷ баҳра хоҳанд бурд ва қаҳрамонони он ҳаёти худро барои худ барномарезӣ хоҳанд кард.

11. (Доништан – 4 ҳол) Ҷавоб(ҳо)-ро бо назардошти маълумоти дар матн инъикосёфта муайян кунед.

А) Асари Абдураҳмон Ҷомӣ на аз панҷ, балки аз ҳафт дoston иборат буда, «Ҳафт авранг» ном дорад.

Б) Матнҳои пурраи насрии дostonҳои «Хамса»-и Навоӣ тартиб дода ва ба таври васеъ нашр шуданд.

С) Сохтмони Девори Искандари Мақдунӣ ҳамчун яке аз кашфиётҳои илмии дар «Хамса» пешниҳодшуда зикр шудааст.

Д) Даҳҳо ихтирооти илмӣ дар «Хамса»-и Навоӣ далели ихтирооти шоир мебошанд.

Д) Аз нигоҳи Навоӣ, Хусрав наметавонист ҳам подшоҳ ва ҳам шахси комил - шахси ошиқӣ ҳақиқӣ бошад.

Ҷавоб :

12. (Истифодабарӣ – 6 ҳол) Ба робитаҳои семантикии байни қисмҳои матн диққат диҳед ва муайян кунед, ки кадом қисм идеяи такроршавандаро дар бар мегирад.

А) Дар қисми III такрор шудааст

Б) Дар қисми IV такрор шудааст

С) Дар қисми I такрор шудааст

Д) Дар қисми II такрор шудааст

Ҷавоб :

13. (Мулоҳиза – 8 ҳол, ҷавоби кӯтоҳ) Кадоме аз изҳороти ин матн далелҳои оянда?

1. «Хамса»-и Навоӣ дар тӯли ду юним сол навишта шудааст.

2. Дар «Хамса»-и Навоӣ Фарҳод қаҳрамони асосӣ аст, дар ҳамсаҳои дигар Хусрав қаҳрамони асосист.

3. Яке аз ҷанбаҳои беназири «Хамса»-и Навоӣ мавҷудияти рамзҳои илмӣ дар дostonҳо мебошад.

4. Анъанаи Хамсанавсӣ аз шоири бузурги Озарбойҷон Низомии Ганҷавӣ оғоз ёфтааст.

5. Навоӣ, бар хилофи дигар нависандагони ҳамсасаро, «Хамса»-ро бо забони туркӣ ба итмом расонидааст.

Ҷавоб :

--	--	--	--	--

14. (Мулоҳиза-13 хол, ҷавоби васеъ) Аз таркиби матн 4-то сабаби машҳурии “Ҳамса”и Навоиро муайян намоед

Ҷавоб :

15. (Мулоҳиза – 13 хол, васеъ) Шумо барои афзоиши тавачҷӯҳи ҳамсолонатон ба осори Навоӣ чӣ пешниҳодҳои амалӣ карда метавонед? Пешниҳодҳои худро дар ҳаҷми 50-60 калима баён кунед.

Ҷавоб :

Матни 4 (забони тоҷикӣ)

Матни илмӣ маъмул

Саволҳои 11-15 дар асоси матн тартиб дода шудаанд.

КАЛТАМИНОР

Матн

Имрӯзҳо шаҳри қадимаи Хиваро бе ин ёдгории меъморӣ тасаввур кардан душвор аст. Калтаминор дар минтақаи қалъаи Ичани Хива ҷойгир буда, ҳамчун рамзи шаҳр эътироф шудааст. Он соли 1990 ба Рӯйхати мероси ҷаҳонии ЮНЕСКО шомил карда шудааст. Солҳои 1996-1997 ёдгорӣ дар арафаи 2500-солагии шаҳри Хива таъмир карда шуд. Нақшҳо ва навиштаҷоти беназири асри 19 барқарор карда шуданд, ки манораро ба намуди бошукӯҳаш баргардонданд. Андоза ва ороиши беназири он касро ба ҳайрат наоварда наметавонад.

II

Калтаминор дар рӯ ба рӯи мадрасаи Муҳаммад Аминхон ҷойгир аст ва баъзан қисми он ҳисобида мешавад. Он шашумин баландтарин манораи асримиёнагӣ дар Ўзбекистон аст. Ба он аз ошёнаи дуҷуми манора тавассути пуле, ки ба мадраса пайваست аст, ворид шудан мумкин аст. Дар дохили он зинапои ҷубӣ мавҷуд аст, ки ба боло мебарад. Ин зинапоя зуд-зуд таъмир карда мешуд.

Пойдевори бурҷ дар чуқурии 15 метр ҷойгир буда, диаметри он 14,5 метр ва баландии он 29 метр аст. Бурҷ шакли конуси буридашуда дорад. Аз рӯи хурдшавии динамикии он, пас аз анҷоми сохтмон баландии он метавонад ба 100 метр расад, ки онро бузургтарин ва баландтарин бурҷ дар Осиёи Марказӣ мегардонад. Аммо, сохтмони бурҷ ба анҷом нарасид, он ба як милаи пурасрори азим монанд буд. Мувофиқан, онро "Бурҷи кӯтоҳ" меномиданд.

III

Ин ягона манораест, ки беруни он бо мозаикаҳои сафолии сирдор ва майолика пӯшонда шудааст. Дар сафолҳо рангҳои сабзи тира, кабуд ва сафед бартарӣ доранд, баъзе нақшҳо фирӯзаанд. Нури офтоб ранги ҳар як ашӯро тағйир медиҳад, яъне онро сафед мекунад ё равшантар мекунад. Ин дар манора мушоҳида намешавад. Новобаста аз он ки чӣ қадар вақт гузаштааст, он гӯё нав сохта шудааст. Дар деворҳои берунии манора танҳо навиштаҷоти барқароршуда мавҷуданд, ки аз ҳарфҳои истифодашуда дар забони форсӣ иборатанд. Сохтмони манора соли 1852 оғоз ёфт ва вақте ки ба баландии 29 метр расид, ногаҳон қатъ карда шуд. Аз рӯи қоҳиши динамикӣ, пас аз анҷоми он баландии он метавонист ба 100 метр расад, ки онро бузургтарин ва баландтарин манора дар Осиёи Марказӣ гардонад. Ба гуфтаи таърихшинос ва нависанда Огаҳӣ аз Хива, сохтмон ба анҷом нарасид, зеро ташаббускори сохтмон, Муҳаммад Аминхон, дар ҷанги наздики Серахс дар соли 1855 кушта шуд.

IV

Дар байни мардум ривоятҳои зиёде бо Калтаминор алоқаманданд. Тибқи яке аз онҳо, хони Хива сохтани бурҷи бузург ва баландеро амр дод, ки аз он Бухорои бузург намоён буд. Амири Бухоро, ки аз ин хабардор шуд, бо ҳунармандон розӣ шуд ва нақша дошт, ки дар Бухоро бурҷи монанд созад. Хони Хива инро пай бурда, фармон дод, ки ҳунармандон пас аз анҷоми сохтмони бурҷ аз бурҷ берун партоянд. Хон намехост, ки чунин бурҷ дар ҷои дигар такрор шавад. Вақте ки ҳунармандон аз ин хабардор шуданд, фармони Хонро рӯи хишт навишта, ба Устои Бузург, ки дар болои бурҷ кор мекард, расониданд. Барои наҷот аз марг, ӯ барои худ бол сохта, парвоз кард, ки аз ин рӯ бурҷ нотамо монд.

Ҳамин тариқ, бурҷи афсонавӣ то ҳол таваҷҷӯҳи сайёҳонро ҷалб мекунад.

11. (Доништан – 4 ҳол) Ҷавоб(ҳо)-ро бо назардошти маълумоти дар матн инъикосёфта муайян кунед.

А) Аз замони сохтмони Калтаминор қариб ду аср сипарӣ шудааст.

Б) Калтаминор ягона ёдгории нотамо дар сайёраи Замин аст.

С) Бурҷ таҳти роҳбарии Муҳаммад Ризо Огаҳӣ, шоир, таърихшинос ва арбоби давлатӣ аз Хива, сохта шудааст.

Д) Бурҷро "Бурҷи кӯтоҳ" номиданд, зеро сохтмонаш ба анҷом нарасидааст.

Е) Сохтмончии асосӣ ба қатл расонида шуд, то ягон бурҷе ба монанди Калтаминор дар ҷои дигар сохта нашавад.

Ҷавоб :

--	--	--	--	--

12. (Истифодабарӣ– 6 хол) Ба робитаҳои семантикии байни қисмҳои матн диққат диҳед ва муайян кунед, ки кадом қисм идеяи такроршавандаро дар бар мегирад.

- A) Дар қисми III такрор шудааст
- B) Дар қисми IV такрор шудааст
- C) Дар қисми II такрор шудааст
- D) Дар қисми I такрор шудааст

Ҷавоб:

13. (Мулоҳиза – 8 хол, ҷавоби кӯтоҳ) Кадоме аз изҳороти ин матн далелхоянд?

1. Вақте ки сохтмонаш ба анҷом расид, ин бурҷ метавонист баландтарин дар Осиёи Марказӣ бошад.
2. Ин бурҷ шашумин баландтарин бурҷи асримиёнагӣ дар Ёзбекистон аст.
3. Сохтмони бурҷ дар миёнаҳои асри 19 оғоз ёфт.
4. Ёдгорӣ дар арафайи 2500-солагии шаҳри Хива таъмир карда шуд.
5. Баландии бурҷ 29 метр аст.

Ҷавоб:

--	--	--	--	--

14. (Мулоҳиза-13 хол, ҷавоби васеъ) Аз таркиби матн 4-то сабаби машҳурии Қалтаминорро муайян намоед

Ҷавоб :

15. (Мулоҳиза – 13 хол, васеъ) Шумо барои рушди сайёҳӣ дар кишвари мо, инчунин ҷалби сайёҳони бештар ба Хива чӣ пешниҳодҳо карда метавонед? Пешниҳодҳои худро дар ҳаҷми 50-60 калима баён кунед.

Ҷавоб :

Матни 5 (забони тоҷикӣ)

Матни илмӣ маъмул

Саволҳои 11-15 дар асоси матн тартиб дода шудаанд.

Кӯҳҳо

Матн

Кӯҳҳо дар сатҳи Замин алоҳида ё пайдарпай мавҷудият доранд бармехезанд. Кӯҳҳо дар самтҳои гуногун ва дар масофаҳои гуногун ба таври хатҳои рост ё камоншакл тӯл мекашанд. Баландии кӯҳҳо то чанд километр аз сатҳи баҳр баланд мешавад. Дар минтақаҳои кӯҳистонӣ қаторкӯҳҳо, кӯҳҳои алоҳида, водихо ва чариҳои васеъ низ мавҷуданд. Қаторкӯҳҳо шаклҳои калони релефи тӯлонӣ бо нишебҳои нишеб дар ҳарду тараф мебошанд. Имрӯз кӯҳҳо панҷумин манзараи ҷаҳонро ташкил медиҳанд ва як даҳаки аҳолии ҷаҳонро бо манзил таъмин мекунанд.

II

Баландии кӯҳҳо метавонад то чанд километр аз сатҳи баҳр баланд шавад. Масалан, баландтарин нуқтаи Замин, қуллаи Эверест дар Ҷимолой 8848 метр аст. Релефи кӯҳ беназир буда, аз қаторкӯҳҳои нишеб ва яхбандӣ, қуллаҳои пирамидавӣ, қуллаҳои кӯҳии тездавра ва водихои платомонанд иборат аст. Намунаҳои кӯҳҳои, ки чунин сохтор доранд, Кавказ, Помир, Тянь-Шан, Ҷимолой, Алп ва Кордилераро дар бар мегиранд.

Тибқи тадқиқоти илмӣ, ҳатто дар қабри баҳрҳои кӯҳҳо мавҷуданд ва онҳо дар укёнусҳо нисбат ба хушкӣ бештар маъмуланд. Баъзе ҷазираҳо қуллаҳои кӯҳҳои мебошанд, ки аз об мебароянд.

III

Кӯҳҳо ба 3 намуд тақсим мешаванд: тектоникӣ, эрозиявӣ ва вулқонӣ. Кӯҳҳои тектоникӣ дар натиҷаи бархӯрд, лағжиш ва ҳамҷояшавии пластаҳои Замин ба вучуд меоянд. Қуллаҳои онҳо нишеб ва баланд ва қаторкӯҳҳои онҳо дароз ва қатъ мебошанд. Чунин кӯҳҳо асосан ҷавон буда, ба заминларза дучор мешаванд. Ҷимолой ва Алп аз ҷумлаи онҳоянд.

Кӯҳҳои вулқонӣ аз саҳтшавии қабатҳои лавае, ки дар натиҷаи тарқишҳои вулқонии зеризаминӣ ба рӯйи замин баромадаанд, ба вучуд меоянд ва одатан шакли конусӣ дошта дар қуллаи худ кратер (дахон) доранд. Мисолҳои чунин кӯҳҳо кӯҳҳои Фудзӣ, Везувий, Этна ва Килиманджаро мебошанд.

Кӯҳҳои эрозӣ кӯҳҳои мебошанд, ки дар натиҷаи эрозияи об, шамол, пиряхҳо ё дигар қувваҳои беруна дар муддати тӯлонӣ ба вучуд омадаанд. Сангҳои, ки замоне баланд ва саҳт буданд, бо мурури замон эрозияи шадид пайдо мекунанд, вайрон ва пора-пора мешаванд. Дар натиҷа, кӯҳҳои ноҳамвор, сӯроҳдор ва шакли номунтазам ба вучуд меоянд. Қуллаҳои онҳо мудаввар ё эрозияи шадид мебошанд, қуллаҳои нишеб камбанд, водихои дарёҳо, чариҳои фаровонанд ва онҳо аксар вақт қаторкӯҳҳои қадимӣ мебошанд. Инҳо Урал ва Аппалачро дар бар мегиранд.

IV

Кӯҳҳо яке аз зеботарин маконҳои табиат мебошанд. То ба наздикӣ олимони вазифаҳои онҳоро наметанистанд. Пас аз рушди илм, маълум шуд, ки онҳо якҷанд вазифа доранд. Масалан, кӯҳҳо, бо сабаби шакл ва воридашавии амиқ ба замин, аз лағжиши қабатҳои замин пешгирӣ мекунанд ва онҳоро ҳамчун меҳ нигоҳ медоранд. Онҳо дар ташаккули захираҳои табиӣ муҳиманд. Онҳо муҳити аъло барои олами набототу ҳайвонот ҳисобида мешаванд. Хоки ҳосилхез аз фарсоиши сангҳо дар онҳо ба вуҷуд меояд. 80 фоизи оби тозае, ки ба инсоният бештар лозим аст, дар кӯҳҳо ҷамъ мешавад ва онҳо инчунин ҳамчун монсаби табиӣ амал намуда, баъзе минтақаҳоро аз шамол ва сармо муҳофизат мекунанд.

11. (Доништан – 4 ҳол) Ҷавоб(ҳо)-ро бо назардошти маълумоти дар матн инъикосёфта муайян кунед.

- A) Ҷӣ гуна пайдоиши кӯҳҳо барои инсоният то ҳол ҳамчун сир боқӣ мондааст.
- B) Кӯҳҳо ҳамчун девори нигоҳдоранда амал намуда ва аз лағжиши қабатҳои замин пешгирӣ мекунанд.
- C) Қуллаҳои кӯҳҳо дар муайян кардани самт дар ҳавопаймоӣ муҳим ҳисобида мешаванд.
- D) Мавқеи баҳр ҳамчун меъёри асосӣ ҳангоми ҳисоб кардани баландии кӯҳ хизмат мекунад.
- E) Растаниҳо ё ҳайвоноте, ки дар кӯҳ мерӯянд, дар ҷои дигар ёфт намешаванд.

Ҷавоб :

--	--	--	--	--

12. (Истифодабарӣ– 6 ҳол) Ба робитаҳои семантикии байни қисмҳои матн диққат диҳед ва муайян кунед, ки кадом қисм идеяи такроршавандаро дар бар мегирад.

- A) Дар қисми IV такрор шудааст
- B) Дар қисми I такрор шудааст
- C) Дар қисми III такрор шудааст
- D) Дар қисми II такрор шудааст

Ҷавоб :

--

13. (Мулоҳиза – 8 ҳол, ҷавоби кӯтоҳ) Кадоме аз изҳороти ин матн далелҳоянд?

- 1. Баландии кӯҳи Чомолунгма дар Ҷимолой 8848 метр аст.
- 2. Кӯҳҳо барои як даҳаки аҳолии ҷаҳон манзил фароҳам меоранд.
- 3. Кӯҳҳо ба 3 намуд тақсим мешаванд, яъне тектоникӣ, эрозиявӣ ва вулқонӣ.
- 4. Кӯҳҳо яке аз зеботарин маконҳои табиат мебошанд.
- 5. Ҷимолой ва Алп кӯҳҳои тектоникӣ мебошанд.

Ҷавоб :

--	--	--	--	--

14. (Мулоҳиза-13 хол, ҷавоби васеъ) Аз таркиби матн 4-то сабаби машҳурии кӯххоро муайян намоед

Ҷавоб : _____

15. (Мулоҳиза – 13 хол, васеъ) Шумо барои рушди дурусти сайёҳии кӯҳӣ дар Ўзбекистон бо мақсади ҳифзи муҳити экологӣ чӣ пешниҳодҳо карда метавонед? Пешниҳодҳои худро дар ҳаҷми 50-60 калима баён кунед.

Ҷавоб : _____

Адабиёт

САВОЛИ 16

1. (Доништан – 8 хол) Шарҳи хоси фолклор-адабиёти шифохиро муайян кунед.

1. Адабиёти шифохӣ моли халқ аст. Яъне соҳиби нақлу ривоят, афсона, суруду таронаҳо мову шумо ҳастем.

2. Намунае аз фолклори бар асоси рӯйдодҳои таърихӣ, ки дар забони қаҳрамонҳо хусусиятҳои лаҳҷаи қипчоқӣ бартарӣ доранд, достони эпикӣ "Шоҳнома" мебошад.

3. Чунин достонҳо рӯйдодҳои бузурги гузаштаи мардумро тасвир мекунанд ва бар пояи қорнамоиҳои қаҳрамононаи қаҳрамонҳои мушаххас сохта шудаанд. Ин достон достони "Алпомиш"-ро низ дар бар мегирад.

Ҷавоб:

2. (Доништан – 8 хол) Шарҳи хоси силсилаи достонҳои Гӯроғлиро муайян кунед.

1. Дар ин достон ба таври хуллоса метавон гуфт ки дар гузафта эпоси "Гӯроғли" яке аз воситаи тарбиявӣ ахлоқӣ, фароғатию саргармӣ ва бедоркунандаи ҳисси ватанпарварию будааст. Ин достонҳо дар шакли назми халқӣ иншо шудааст ва оид ба қаҳрамоҳои асосии эпос аз тарафи халқ афсонаҳои зиёд эҷод гардидааст.

2. Ин дoston дostonи вафодорӣ ба ишқ, маҳкум кардани дӯстии бардурӯғ ва дostonи мардеро тасвир мекунад, ки оилааш дар ҳолати ноумедӣ қарор дорад ва аз дунё меравад ва тасодуфан ба тахт нишаста, оилаашро дубора муттаҳид мекунад ва аз душманонаш интиқом мегирад.

3. Дар ин дoston тасвир шудааст, ки чӣ тавр ҷавоне, ки барои ҷустуҷӯи муҳаббаташ ба кишвари дигар меравад, ногаҳон асир мешавад, маҷбур мешавад, ки аз динаш даст кашад ва дар ниҳоят аз ҷониби падараш начот дода мешавад, бо маҳбубаш дубора муттаҳид мешавад ва ба ҳадафаш мерасад.

Ҷавоб:

3. (Донистан – 8 хол) Шарҳи асосиеро дар бораи дostonи эпикии "Таваллуди Гӯрӯғлӣ" муайян кунед.

1. Мувофиқи ривоятҳо паҳлавоне мебошад, ки дар гӯр таваллуд шудааст модараш Ҳилол хоҳари Аҳмадхон мебошад. Як чанд варианти қиссаи таваллуди Гӯрӯғлӣ мавҷуд аст.

2. Дар дoston Зулҳумор ҳар рӯз бо канизакҳояш барои фурӯши кулоҳ ба бозор мерафт ва харидорони зиёде дошт.

3. Рустамбек, қаҳрамони дoston, дӯсти наздики Гайдумбек буд, аз ин рӯ, хоҳараш Биби Ҳилолро худаш ба хок супурд.

Ҷавоб:

4. (Донистан – 8 хол) Шарҳи хоси жанри муамморо муайян кунед.

1. Қонунҳо, қоидаҳо ва дастурҳое, ки дар дини мо муқаррар шудаанд, аз ду қисм иборатанд - занҷири интиқол ва матн. Олимони машҳури Осиеи Марказӣ боэътимодтаринашонро ҷамъ оварда, такмил додаанд.

2. Ин жанр, ки бо усулҳои шеърӣ ва насрӣ дар мавзӯҳои гуногун офарида шудааст, ба эҷодкорӣ, тафаккур ва қабули қарорҳои зуд мусоидат мекунад ва доираи мавзӯи гуногун аст. Дар офаридани ин жанр З.М.Восифӣ машҳур аст.

3. Ин жанрест, ки дар тӯли асрҳо дар натиҷаи хирад ва ақидаҳои фалсафии мардуми мо ташаккул ёфтааст. Он суҳанронии мардумро оро медиҳад, таъсири онро афзун мекунад, дарки ғояро осонтар мекунад ва мундариҷаи дарсҳо ва насихатҳоро ифода мекунад.

Ҷавоб:

5. (Донистан – 8 хол) Маънои асосии сурудҳои алларо дар фолклори шифоӣ муайян кунед.

1. Инҳо сурудҳои қадимае ҳастанд, ки дар маросимҳои гуногуни мардуми мо иҷро мешаванд ва баъзан равандҳои мавсимии марбут ба фаслҳоро инъикос мекунанд. Сурудҳо ба монанди "Барфӣ" ва "Об омаду об омад" аз ҷумлаи чунин сурудҳоянд.

2. Сурудҳое, ки асосан бо забони бачагона суруда мешаванд ва эҷодкорӣ ва воқунишро талаб мекунанд, инҳоянд: "Гулгардонӣ", ва "Бойчечак".

3. Ин сурудҳоро дар тамоми гӯшаву канори кишварамон ба шаклу мазмуни гуногун иҷро менамоянд вале мақсади ҳамаи гӯяндагони он як аст. Тавассути ин сурудҳо орзуву омол, ғаму дард ва шодиву нишоти худро намоён менамоянд.

Ҷавоб:

6. (Доништан – 8 ҳол) Маъноии асосии сурудҳои маросимиро дар фолклори шифоҳӣ муайян кунед.

1. Инҳо сурудҳои қадимае ҳастанд, ки дар маросимҳои гуногуни мардуми мо иҷро мешаванд ва баъзан равандҳои мавсимии марбут ба фаслҳоро инъикос мекунанд. Сурудҳо ба монанди "Барфӣ" ва "Об омаду об омад" аз ҷумлаи чунин сурудҳоянд.

2. Сурудҳое, ки асосан бо забони бачагона суруда мешаванд ва эҷодкорӣ ва воқуниширо талаб мекунанд, инҳоянд: "Гулгардонӣ", ва "Бойчечак".

3. Ин сурудҳоро дар тамоми гӯшаву канори кишварамон ба шаклу мазмуни гуногун иҷро менамоянд вале мақсади ҳамаи гӯяндагони он як аст. Тавассути ин сурудҳо орзуву омол, ғаму дард ва шодиву нишоти худро намоён менамоянд.

Ҷавоб:

7. (Доништан – 8 ҳол) Шарҳи зеринро, ки ба достони эпикӣ «Алпомиш» хос аст, муайян кунед.

1. Ғояи асосии достон муттаҳид кардани мардуми пароканда, сулҳу суботи кишвар буда, дар он ҳафт тимсоли Алпҳо ҷой гирифтаанд. Ҳамроҳи доимии ҷавонон дар достон дар тасвири асп - Бойчибор таҷассум ёфтааст.

2. Ин достон ба силсилаи "Гӯруғлӣ" тааллуқ дорад, ки дар он ғояҳои шараф, садоқат ба ватан ва дин пешсафанд ва қаҳрамонӣ ҳаст, ки ҳатто бо қимати ҷони худ аз дини муқаддаси худ даст накашид ва барои ишқи худ мубориза бурд.

3. Идеияи асосии достон вафодорӣ ва садоқат ба муҳаббат, вафодорӣ ба дӯст аст. Дар он образи қаҳрамонӣ тасвир шудааст, ки дар ҳеҷ вазъияти душвор аз муҳаббати худ даст намекашад, аммо аз таҳаммули ҷудоӣ, ки ба сараш омадааст, саркаш мешавад.

Ҷавоб:

8. (Доништан – 8 ҳол) Шарҳи додашударо дар бораи зарбулмасалҳо ҳамчун як жанри фолклорӣ-шифоҳӣ, муайян кунед.

1. Ин жанр доираи васеи мавзӯҳоро фаро мегирад, ки ҳама чиз ва падидаҳои марбут ба ҷаҳон ва инсон, аз ҷумла падидаҳои табиӣ, фаслҳо, олами ҳайвонот, хусусиятҳои узвҳои инсон, меҳнат, асбобҳои таълимӣ ва мусиқӣ ва манзилро дар бар мегирад ва аз шахс эҷодкорӣ ва воқуниширо талаб мекунанд.

2. Ин жанро дар байни мардум "калимаҳои намунавӣ" низ меноманд. Чунин калимаҳо ба нутқ зебоӣ мебахшанд, фаҳмидани фикрро осонтар мекунанд, онро равшан ва таъсирбахш мегардонанд. Аз ин рӯ, он ҳамеша дар нутқи мардум

ҳамроҳ аст. Ҳар кӣ онро зиёд истифода барад, гуфта мешавад, ки нутқи ӯ боллазату шаъдбор аст, онҳо худро доно меҳисобанд ва бодикқат гӯш мекунанд. 3. Ин жанр ҳикояи кӯтоҳест, ки дорои хусусияти маҷозӣ буда, бо наср ё шеър навишта шудааст. Қаҳрамонҳои асосии он ҳайвонот ва ашъи гуногун мебошанд. Инҳо ба маънои рамзӣ ва маҷозӣ истифода мешаванд ва ба хусусиятҳои гуногуни рафтори инсон ишора мекунанд.

Ҷавоб:

9. (Доништан – 8 ҳол) Шарҳи ҳоси китоби эпикӣ «Калили ва Димна»-ро муайян кунед.

1. Дар китоб, қарори Шохдархон барои ноҳида гирифтани маслиҳат, қабули қарорҳои беандеша ва надоништанӣ дурандешӣ боиси марги бармаҳали бисёриҳо ва тағйири сарнавишти зиндагии онҳо мегардад.

2. Дар китоб образи подшоҳе тасвир шудааст, ки дар тӯли воқеаҳои дoston қарорҳои беандеша қабул карда, хатогиҳои зиёде содир карда, фирефтаи нақшаи Момогули майзада шуда, оила, зан ва фарзандонашро аз даст медиҳад ва маҳкум ба зиндагӣ бе онҳо мешавад.

3. Ин китоб меъроси адабиёти ҷаҳонӣ аст ва дар таърихи адабиёти форсу тоҷикӣ мақоми махсусро соҳиб мебошад. Ватани ин китоб асосан мулки Ҳинд буда асари тамсилии тарбиявӣ ахлоқӣ аст, ки тоба ҳол қиммати худро гум накардааст.

Ҷавоб:

10. (Доништан – 8 ҳол) Шарҳи ҳоси қаҳрамонӣ дostonи эпикӣ «Таваллуди Гӯрӯғлӣ»-ро муайян кунед.

1. Одилхон подшоҳ ҳамчун ҳокими одил тасвир шудааст, ки бо далерӣ ватани худро аз истилогарон муҳофизат мекунад.

2. Ҳилол – хоҳари сарвари қабила Аҳмадхон, ӯро рамзи шучоат, вафодорӣ ва устуворӣ дар имон тафсир мекунанд. Пас аз дафн кардани ҳилол дар гӯр аз модари фавтида писарчае ба дунё меояд.

3. Шохдорхон - ҳокими сарзамини Мари ва фотех буд. Мардонаш ӯро барои ғорат кардани тоҷирони Одилхон аз тӯп парронданд.

Ҷавоб:

САВОЛИ 17

1. (Истифодабарӣ– 9 ҳол) Изҳороти дурустро дар бораи қаҳрамонӣ дostonи эпикӣ "Фарҳод ва Ширин" муайян кунед.

1. Шерӯя қаҳрамонест, ки дили Ширинро тавассути муҳаббаташ ба даст овардааст, аммо орзуояш аз сабаби куштори падараш амалӣ нашуданд. ӯ қаҳрамони мусбат аст

2. Ширин-рамзи ишқу вафо аст. Ў ҳамеша дар ишқи Фарҳод содиқу вафодор аст.
3. Хусравро метавон ҳамчун рамзи зулм дар ишқ, заиф дар қудрат ва дар маънавият паст тафсир кард.
4. Фарҳод-ифодагари мардӣ, муборизи ҳақиқат ва адолат аст. Ў ҳам бо душманони сиёсиаш мубориза мебарад ва ҳам барои ба васли Ширин расидан ба ҳама душвориҳои зиндагӣ сабру тоқт мекунад.

Ҷавоб:

--	--	--	--

2. (Истифодабарӣ– 9 ҳол) Фикри дурустро дар бораи қаҳрамонҳои достони эпикӣ "Фарҳод ва Ширин" муайян кунед.

1. Тамоми масъалаҳо дар ин маснавӣ бо зиндагӣ ва фаъолияти Фарҳод вобаста аст, ба ин васила тимсоли ӯ ба дараҷаи образи мукаммали эпикӣ табдил меёбад.
2. Шопур – Гарчанде ки ӯ дӯсти наздики Фарҳод аст, бо маккорӣ ба дӯсташ хиёнат мекунад ва ба Хусрав дар бораи муҳаббати байни Фарҳод ва Ширин нақл мекунад.
3. Фарҳод-қаҳрамони аввалиндараҷаи дoston аст.
4. Қисмати асосии дoston бо таваллуд шудани Фарҳод оғоз ёфта, бо марги ӯ анҷом мепазирад.

Ҷавоб:

--	--	--	--

3. (Истифодабарӣ– 9 ҳол) Изҳороти дурустро дар бораи қаҳрамонҳои достони «Нӯҳ ва писараш»-и Ҷ.Балхӣ муайян кунед.

1. Канъон-роҳзани баҳрӣ буд, ки аз тӯпи киштии худ барои пайгирии қайқҳою киштиҳо ва ғорат кардани онҳо истифода мебард.
2. Нӯҳ (а)- пайғамбар, худотарс, инсонпарвар ва меҳрубон нисбати ҳамаи мавҷудоти рӯи олам некӣ мебохад.
3. Канъон-писари Нӯҳ, ба суҳанҳои падар гӯш намекунад.
4. Нӯҳ-писари шоҳ Нӯъмон, дар ҷанг ва тирпарронӣ моҳир буда, соҳиби киштиҳои зиёде аст.

Ҷавоб:

--	--	--	--

4. (Истифодабарӣ – 9 ҳол) Изҳороти дурустро дар бораи қаҳрамонҳои достони "Донишманди забондон паст ва киштибон"-и Ҷ.Балхӣ муайян кунед.

1. Донишманд-забон медонисту кораш дастури забон буд, ки ба арабӣ "илми нахв" меноманд. Ў бо дониши худ мағрур буд.
2. Киштибон-шаҳси хоксор, меҳнатдӯст кӯшиш мекунад, ки мусофиронро аз ғарқшавӣ наҷот диҳад.

3. Донишманд-рамзи одамонест, ки ба хама чиз шубҳа доранд, ба касе бовар надоранд ва аз сабаби ин нобоварӣ ҳатто аз дӯстӣ даст мекашанд.

4. Киштибон-рамзи одамони бемасъулият аст, ки арзиши суханони худро намедонанд ва ҳатто барои шӯхӣ, шавқоварӣ ё фоида дурӯғ мегӯянд.

Ҷавоб:

--	--	--	--

Ҷавоб:

5. (Истифодабарӣ – 9 ҳол) Фикри дурустро дар бораи қаҳрамонҳои достони эпикӣ Абдурахмони Ҷомӣ "Хирадномаи Искандарӣ" муайян кунед.

1. Искандари Мақдунӣ, ҳарчанд ӯ подшоҳи пурқудрате буд, ки сеяки ҷаҳонро идора мекард, ба олимони эҳтиром мегузошт ва дар ҳар як лоиҳа бо онҳо машварат мекард.

2. Арасту-устоди Искандар буда, ба ӯ илмҳои гуногунро пурра меомӯзад.

3. Файлакус, подшоҳи Юнонзамин буда дар айёми пиронсолиаш писардор мешавад. Ӯро Искандар меноманд

4. Искандар-дар достон шоҳи ғоратгар, золим, беаърифат тасвир шудааст.

Ҷавоб:

--	--	--	--

6. (Истифодабарӣ– 9 ҳол) Изҳороти дурустро дар бораи қаҳрамонҳои достони эпикӣ "Хирадномаи Искандарӣ"-и А.Ҷомӣ муайян кунед.

1. Искандар-ҳокими ҷоҳил аст, ки ҳатто пас аз марги падараш меҳост ба тахт тезтар нишинад, танҳо барои иҷрои иродаи мардум ин тахтро қабул кард.

2. Арасту-бо хоҳиши Файлакус барои пеш бурдани давлатдорӣ Искандар хирадномае менависад.

3. Дар достон хирадномаҳои олимони бузург-Афлотун, Суқрот ва боз 4 донишманди дигар оварда мешавад

4. Дар достон Искандар ба бисёр кишварҳо Шарқу Ғарб-Хитой, Ҳиндустон сафар мекунад, ҳатто ба шаҳре мерасад, ки на шоҳ дошту на гадо, ҳама баробар зиндагӣ мекарданд.

Ҷавоб:

--	--	--	--

7. (Истифодабарӣ – 9 ҳол) Дар бораи ин байт фикри дурустро муайян кунед.
То ҷаҳон буд аз сари Одам фароз,

Кас набуд аз роҳи дониш бениёз.

А) Дар ин байт А.Рӯдакӣ мегӯяд, ки аз оғози олам аз замони аввалин инсон-Ҳазрати Одам то ба ин дам имрӯз инсоният ниёзманд ба донишу хунар буд, зеро бе донишу хунар зиндагии одам пеш намеравад.

В) Дар ин байт А.Рӯдакӣ мегӯяд: дониш чароғи равшангари инсон дар зиндагӣ аст ва дар ҳама ҳодисаҳои баде, ки дар рӯзгор пеш меояд, монанди либоси оҳанини ҷангӣ туро муҳофизат мекунад.

С) Дар ин байт А.Фирдавсӣ мегӯяд, ки аз оғози олам аз замони аввалин инсон-Ҳазрати Одам то ба ин дам имрӯз инсоният ниёзманд ба донишу хунар буд, зеро бе донишу хунар зиндагии одам пеш намеравад.

Д) Дар ин байт С.Шерозӣ мегӯяд: дониш чароғи равшангари инсон дар зиндагӣ аст ва дар ҳама ҳодисаҳои баде, ки дар рӯзгор пеш меояд, монанди либоси оҳанини ҷангӣ туро муҳофизат мекунад.

Ҷавоб:

8. (Истифодабарӣ– 9 ҳол) Дар бораи ин байт фикри дурустро муайян кунед.

Дониш андар дил чароғе равшан аст,

В-аз ҳама бад бар тани ту ҷавшан аст.

А) Дар ин байт А.Рӯдакӣ мегӯяд, ки аз оғози олам аз замони аввалин инсон-Ҳазрати Одам то ба ин дам имрӯз инсоният ниёзманд ба донишу хунар буд, зеро бе донишу хунар зиндагии одам пеш намеравад.

В) Дар ин байт А.Рӯдакӣ мегӯяд: дониш чароғи равшангари инсон дар зиндагӣ аст ва дар ҳама ҳодисаҳои баде, ки дар рӯзгор пеш меояд, монанди либоси оҳанини ҷангӣ туро муҳофизат мекунад.

С) Дар ин байт А.Фирдавсӣ мегӯяд, ки аз оғози олам аз замони аввалин инсон-Ҳазрати Одам то ба ин дам имрӯз инсоният ниёзманд ба донишу хунар буд, зеро бе донишу хунар зиндагии одам пеш намеравад.

Д) Дар ин байт С.Шерозӣ мегӯяд: дониш чароғи равшангари инсон дар зиндагӣ аст ва дар ҳама ҳодисаҳои баде, ки дар рӯзгор пеш меояд, монанди либоси оҳанини ҷангӣ туро муҳофизат мекунад.

Ҷавоб:

9. (Истифодабарӣ – 9 ҳол) Санъатҳои бадеии ин байтро, ки ба қалами Ҳ.Шерозӣ мансуб аст, муайян кунед.

Дарахти дӯстӣ биншон, ки коми дил ба бор орад,

Ниҳоли душиани баркан, ки ранҷи бешумор орад.

А) талмеҳ, савол ҷавоб

В) истиора, ташхис

С) тазод, муродиф

Д) тазод, ташбеҳ

Ҷавоб:

10. (Истифодабарӣ– 9 хол) Санъатҳои бадеии ин байтро, ки ба Рӯдакӣ мансуб аст, муайян кунед.

*Бихандад лола бар сахро ба сонӣ чехраи Лайло,
Бигиряд абр бар гардун ба сони дидаи Маҷнун.*

- A) талмеҳ, савол ҷавоб
- B) истиора, ташхис
- C) тазод, мродиф
- D) тазод ташбеҳ

Ҷавоб:

Адабиёт

САВОЛИ 18

1. (Истифодабарӣ – 9 хол) Дар бораи ин байт фикри дурустро муайян кунед.
То ҷаҳон буд аз сари Одам фароз,

Кас набуд аз роҳи дониш бениёз.

- A) Дар ин байт А.Рӯдакӣ мегӯяд, ки аз оғози олам аз замони аввалин инсон-Ҳазрати Одам то ба ин дам имрӯз инсоният ниёзманд ба донишу ҳунар буд, зеро бе донишу ҳунар зиндагии одам пеш намеравад.
- B) Дар ин байт А.Рӯдакӣ мегӯяд: дониш ҷароғи равшангари инсон дар зиндагӣ аст ва дар ҳама ҳодисаҳои баде, ки дар рӯзгор пеш меояд, монанди либоси оҳанини ҷангӣ туро муҳофизат мекунад.
- C) Дар ин байт А.Фирдавсӣ мегӯяд, ки аз оғози олам аз замони аввалин инсон-Ҳазрати Одам то ба ин дам имрӯз инсоният ниёзманд ба донишу ҳунар буд, зеро бе донишу ҳунар зиндагии одам пеш намеравад.
- D) Дар ин байт С.Шерозӣ мегӯяд: дониш ҷароғи равшангари инсон дар зиндагӣ аст ва дар ҳама ҳодисаҳои баде, ки дар рӯзгор пеш меояд, монанди либоси оҳанини ҷангӣ туро муҳофизат мекунад.

Ҷавоб:

2. (Истифодабарӣ– 9 хол) Дар бораи ин байт фикри дурустро муайян кунед.
Дониш андар дил ҷароғе равшан аст,

В-аз ҳама бад бар тани ту ҷавшан аст.

- A) Дар ин байт А.Рӯдакӣ мегӯяд, ки аз оғози олам аз замони аввалин инсон-Ҳазрати Одам то ба ин дам имрӯз инсоният ниёзманд ба донишу ҳунар буд, зеро бе донишу ҳунар зиндагии одам пеш намеравад.

В) Дар ин байт А.Рӯдакӣ мегӯяд: дониш чароғи равшангари инсон дар зиндагӣ аст ва дар ҳама ҳодисаҳои баде, ки дар рӯзгор пеш меояд, монанди либоси оҳанини ҷангӣ туро муҳофизат мекунад.

С) Дар ин байт А.Фирдавсӣ мегӯяд, ки аз оғози олам аз замони аввалин инсон-Ҳазрати Одам то ба ин дам имрӯз инсоният ниёзманд ба донишу хунар буд, зеро бе донишу хунар зиндагии одам пеш намеравад.

Д) Дар ин байт С.Шерозӣ мегӯяд: дониш чароғи равшангари инсон дар зиндагӣ аст ва дар ҳама ҳодисаҳои баде, ки дар рӯзгор пеш меояд, монанди либоси оҳанини ҷангӣ туро муҳофизат мекунад.

Ҷавоб:

3. (Истифодабарӣ – 9 ҳол) Дар бораи ин байт фикри дурустро муайян кунед.

З-омада шодмон бибояд буд

В-аз гузашта накард бояд ёд.

А) Рӯдакӣ мегӯяд: Ҳар чизе, ки дар насибаву рӯзият ҳаст, шодмона қабул куну зиндагитро хуш гузарон, аз ҳодисаву воқеаҳои бади гузашта ёд макуну худро ғамгин масоз.

В) Рӯдакӣ мегӯяд: Хушбахт он касест, ки аз пулу моли дар даст доштааш ҳам худ меҳӯрад ва ҳам ба касони мӯхтоҷ медиҳад, аммо он инсон, ки умрро барои ҷамъоварии молу сарват сарф мекунад аз он сарвати ҷамъовардааш на худ меҳӯраду на ба мӯхтоҷон медиҳад, бадбахт аст.

С) Рӯдакӣ мегӯяд: Ин ҷаҳон пучу беҳууда асту лоиқи дилбастагиро надорад, шоду хурсанд зиндагӣ куну умри кӯтоҳро ба беҳудагӣ магузарон ва ҳар чӣ пеш меояд, бигузор биёяд, аз ғам хӯрдан мурод ҳосил намешавад.

Д) Рӯдакӣ мегӯяд: Ҳаргиз ҳеч кас аз ин ҷаҳон шод нарафтааст, ки ту аз он шод бошӣ, зеро касе дар ин дунё абадӣ нест ва ҳама рӯзе бояд онро тарк кунанд. Аз ин рӯ, фурсатро ғанимат шумору зиндагониатро гузарон.

Ҷавоб:

4. (Истифодабарӣ – 9 ҳол) Дар бораи ин байт фикри дурустро муайян кунед.

Некбахт он касе, ки доду бихӯрд,

Шӯрбахт он, ки ӯ нахӯрду надод.

А) Рӯдакӣ мегӯяд: Ҳар чизе, ки дар насибаву рӯзият ҳаст, шодмона қабул куну зиндагитро хуш гузарон, аз ҳодисаву воқеаҳои бади гузашта ёд макуну худро ғамгин масоз.

В) Рӯдакӣ мегӯяд: Хушбахт он касест, ки аз пулу моли дар даст доштааш ҳам худ меҳӯрад ва ҳам ба касони мӯхтоҷ медиҳад, аммо он инсон, ки умрро барои ҷамъоварии молу сарват сарф мекунад аз он сарвати ҷамъовардааш на худ меҳӯраду на ба мӯхтоҷон медиҳад, бадбахт аст.

С) Рӯдакӣ мегӯяд: Ин ҷаҳон пучу беҳууда асту лоиқи дилбастагиро надорад, шоду хурсанд зиндагӣ куну умри кӯтоҳро ба беҳудагӣ магузарон ва ҳар чӣ пеш меояд, бигузор биёяд, аз ғам хӯрдан мурод ҳосил намешавад.

D) Рӯдакӣ мегӯяд: Ҳаргиз ҳеч кас аз ин ҷаҳон шод нарафтааст, ки ту аз он шод бошӣ, зеро касе дар ин дунё абадӣ нест ва ҳама рӯзе бояд онро тарк кунанд. Аз ин рӯ, фурсатро ғанимат шумору зиндагониятро гузарон.

Ҷавоб:

5. (Истифодабарӣ – 9 ҳол) Дар бораи ин байт фикри дурустро муайян кунед.
*Боду абр аст ин ҷаҳон, афсӯс,
Бода пеш ор, ҳар чӣ бодо, бод!*

A) Рӯдакӣ мегӯяд: Ҳар чизе, ки дар насибаву рӯзият ҳаст, шодмона қабул куну зиндагиятро хуш гузарон, аз ҳодисаву воқеаҳои бади гузашта ёд макуну худро ғамгин масоз.

B) Рӯдакӣ мегӯяд: Хушбахт он касест, ки аз пулу моли дар даст доштааш ҳам худ меҳӯрад ва ҳам ба касони мӯхтоҷ медиҳад, аммо он инсон, ки умрро барои чамъоварии молу сарват сарф мекунад аз он сарвати чамъовардааш на худ меҳӯрад на ба мӯхтоҷон медиҳад, бадбахт аст.

C) Рӯдакӣ мегӯяд: Ин ҷаҳон пучу беҳууда асту лоқиқ дилбастагиро надорад, шоду хурсанд зиндагӣ куну умри кӯтоҳро ба беҳудагӣ магузарон ва ҳар чӣ пеш меояд, бигузур биёяд, аз ғам хӯрдан мурод ҳосил намешавад.

D) Рӯдакӣ мегӯяд: Ҳаргиз ҳеч кас аз ин ҷаҳон шод нарафтааст, ки ту аз он шод бошӣ, зеро касе дар ин дунё абадӣ нест ва ҳама рӯзе бояд онро тарк кунанд. Аз ин рӯ, фурсатро ғанимат шумору зиндагониятро гузарон.

Ҷавоб:

6. (Истифодабарӣ – 9 ҳол) Дар бораи ин байт фикри дурустро муайян кунед.
*Шод буда-ст аз ин ҷаҳон ҳаргиз,
Ҳеч кас, то аз ӯ ту бошӣ шод?!*

A) Рӯдакӣ мегӯяд: Ҳар чизе, ки дар насибаву рӯзият ҳаст, шодмона қабул куну зиндагиятро хуш гузарон, аз ҳодисаву воқеаҳои бади гузашта ёд макуну худро ғамгин масоз.

B) Рӯдакӣ мегӯяд: Хушбахт он касест, ки аз пулу моли дар даст доштааш ҳам худ меҳӯрад ва ҳам ба касони мӯхтоҷ медиҳад, аммо он инсон, ки умрро барои чамъоварии молу сарват сарф мекунад аз он сарвати чамъовардааш на худ меҳӯрад на ба мӯхтоҷон медиҳад, бадбахт аст.

C) Рӯдакӣ мегӯяд: Ин ҷаҳон пучу беҳууда асту лоқиқ дилбастагиро надорад, шоду хурсанд зиндагӣ куну умри кӯтоҳро ба беҳудагӣ магузарон ва ҳар чӣ пеш меояд, бигузур биёяд, аз ғам хӯрдан мурод ҳосил намешавад.

Д) Рӯдакӣ мегӯяд: Ҳаргиз ҳеч кас аз ин ҷаҳон шод нарафтааст, ки ту аз он шод бошӣ, зеро касе дар ин дунё абадӣ нест ва ҳама рӯзе бояд онро тарк кунанд. Аз ин рӯ, фурсатро ғанимат шумору зиндагониятро гузарон.

Ҷавоб:

7. (Истифодабарӣ – 9 ҳол) Дар бораи ин байт фикри дурустро муайян кунед.
*Дод дида –ст аз ӯ ба ҳеч сабаб,
Ҳеч фарзона, то ту бинӣ дод?!*

А) Рӯдакӣ мегӯяд: Ҳеч як марди хирадманд, ки оқибати ин дунёи бӯқаламунро медонад, аз он шод набудаву адолат надидааст, ки ту бубинӣ.

В) Рӯдакӣ мегӯяд: Имрӯз Ватани мо-Бухоро бо Бағдод-маркази хилофат баробарӣ дорад ва амири мо-шоҳи Хуросон ба ҳар кучо лашкар мекашад, ғалаба мекунад.

С) Рӯдакӣ мегӯяд: Эӣ соқӣ, ту шароб биёру эӣ навозанда, ту руд бинавоз, то май хӯрему шодмонӣ кунем, ки имроз рӯзи шодмонии мост..

Д) Рӯдакӣ мегӯяд: Ба кӯшиши амири Хуросон амнияти кишвар таъмин асту асбоби вақтхушии мо муҳайёст, шароб ҳасту пулу мол ҳаст ва дилбаракони зеборӯӣ бо моянд, ғам нест, агар ҳаст, насиби душманони мост.

Ҷавоб:

8. (Истифодабарӣ – 9 ҳол) Дар бораи ин байт фикри дурустро муайян кунед.
*Имроз ба ҳар ҳоле Бағдод Бухорост,
Кучо мири Хуросон аст, пирӯзӣ он ҷост.*

А) Рӯдакӣ мегӯяд: Ҳеч як марди хирадманд, ки оқибати ин дунёи бӯқаламунро медонад, аз он шод набудаву адолат надидааст, ки ту бубинӣ.

В) Рӯдакӣ мегӯяд: Имрӯз Ватани мо-Бухоро бо Бағдод-маркази хилофат баробарӣ дорад ва амири мо-шоҳи Хуросон ба ҳар кучо лашкар мекашад, ғалаба мекунад.

С) Рӯдакӣ мегӯяд: Эӣ соқӣ, ту шароб биёру эӣ навозанда, ту руд бинавоз, то май хӯрему шодмонӣ кунем, ки имроз рӯзи шодмонии мост..

Д) Рӯдакӣ мегӯяд: Ба кӯшиши амири Хуросон амнияти кишвар таъмин асту асбоби вақтхушии мо муҳайёст, шароб ҳасту пулу мол ҳаст ва дилбаракони зеборӯӣ бо моянд, ғам нест, агар ҳаст, насиби душманони мост.

Ҷавоб:

9. (Истифодабарӣ – 9 ҳол) Дар бораи ин байт фикри дурустро муайян кунед.
*Соқӣ, ту бидеҳ бодаву мутриб, ту бизан руд,
То май хӯрам имрӯз, ки вақти тараби мост.*

А) Рӯдакӣ мегӯяд: Ҳеч як марди хирадманд, ки оқибати ин дунёи бӯқаламунро медонад, аз он шод набудаву адолат надидааст, ки ту бубинӣ.

В) Рӯдакӣ мегӯяд: Имрӯз Ватани мо-Бухоро бо Бағдод-маркази хилофат баробарӣ дорад ва амири мо-шоҳи Хуросон ба ҳар кучо лашкар мекашад, ғалаба мекунад.

С) Рӯдакӣ мегӯяд: Эй соқӣ, ту шароб биёру эй навозанда, ту руд бинавоз, то май хӯрему шодмонӣ кунем, ки имроз рӯзи шодмонии мост..

Д) Рӯдакӣ мегӯяд: Ба кӯшиши амири Хуросон амнияти кишвар таъмин асту асбоби вақтхушии мо муҳайёст, шароб ҳасту пулу мол ҳаст ва дилбаракони зеборӯй бо моянд, ғам нест, агар ҳаст, насиби душманони мост.

Ҷавоб:

10. (Истифодабарӣ – 9 хол) Дар бораи ин байт фикри дурустро муайян кунед.

Май ҳасту дирам ҳасту бути лоларухон ҳаст,

Ғам нест в-агар ҳаст, насиби дили аъдост!

А) Рӯдакӣ мегӯяд: Ҳеч як марди хирадманд, ки оқибати ин дунёи бӯқаламунро медонад, аз он шод набудаву адолат надидааст, ки ту бубинӣ.

В) Рӯдакӣ мегӯяд: Имрӯз Ватани мо-Бухоро бо Бағдод-маркази хилофат баробарӣ дорад ва амири мо-шоҳи Хуросон ба ҳар кучо лашкар мекашад, ғалаба мекунад.

С) Рӯдакӣ мегӯяд: Эй соқӣ, ту шароб биёру эй навозанда, ту руд бинавоз, то май хӯрему шодмонӣ кунем, ки имроз рӯзи шодмонии мост..

Д) Рӯдакӣ мегӯяд: Ба кӯшиши амири Хуросон амнияти кишвар таъмин асту асбоби вақтхушии мо муҳайёст, шароб ҳасту пулу мол ҳаст ва дилбаракони зеборӯй бо моянд, ғам нест, агар ҳаст, насиби душманони мост.

Ҷавоб:

САВОЛИ 19

1. (Татбиқ – 9 хол) Ибораи дурустро дар бораи порчай зерин муайян кунед.

«Сарват, ҳасад ва тамаъ чашмонатонро кӯр ва ақлҳоятонро кӯр кардааст. Шумо одат кардаед, ки дурӯғро ростӣ ва беҳударо зебой номед».

«Ман аз ин фикр сахт таъсир ёфтам, ки ба ҷои себ, афлесун ва нок, қурбоққаҳо, калтакалосҳо ва морҳо аз дарахтони осмон овезонанд ва ҳамон тавре ки шумо аз бӯи арақ ба ҷои бӯи богҳои биҳишт нафрат доред, ман низ аз ин фикр сахт таъсир ёфтам, ки шумо шукӯҳи Аришо бо лаззатҳо ва хоҳишҳои ҷаҳони фиребгар иваз кардаед».

1. Ин порча аз асари Эрих Мария Ремарк "Хомӯшӣ дар чабҳаи ғарбӣ" гирифта шудааст ва исёни шадиди ботинии қаҳрамонро бар зидди ҷомеа ва арзишҳои инсонӣ ифода мекунад.

2. Ин порча аз асари Мигел де Сервантес «Саргузаштҳои Дон Кихот» гирифта шудааст ва инкори фалсафии қаҳрамонро аз маъноӣ ҳаёт, сарват, шӯҳрат ва фиреб инъикос мекунад.

3. Ин порча аз ҳикояи Чехов "Аванг" гирифта шудааст ва як довариҳои тези фалсафии як ҳуқуқшинос аст, ки ба арзишҳои бардурӯғи одамон нигаронида шудааст.

Ҷавоб:

2. (Татбиқ – 9 ҳол) Ибораи дурустро дар бораи порчаи зерин муайян кунед.

«Ман дар синфи чорум мехондам. Шояд тақрибан дувоздаҳсола будам. Рӯзе муаллимаи забони фаронсагии мо, Алекси, ба мо супориши эссе дод. «Кӯшиши кунед, ки хотираҳои аввалини худро нависед. Биёед бубинем, ки шумо чӣ дар хотир доред. Ин як машқи олимонаб барои таҳайюли шумо хоҳад буд», - гуфт ӯ.

«Ман ҳеҷ гоҳ фаромӯш намекунам: муаллимонам, ки аз шодмонӣ ва шавқу завқи ман хаста шуда буданд, маро аз ҳамсинфонам ҷудо карда, дар як мизи хурди яккаса дар гӯшаи синфхона гузоштанд».

1. Ин порча дар бораи хотираҳои кӯдакии як ҳуқуқшинос, қаҳрамони ҳикояи Чехов "Гарав" аст.

2. Ин порча дар бораи хотираҳои кӯдакии Фарида, қаҳрамони романи "Ҷолиқушӣ"-и Рашод Нури Гунтегин аст.

3. Ин порча тафсири бадеии амалҳо, эҳсосот ва муносибатҳои бо ҷомеа доштаи қаҳрамони романи Ҷеймс Ҷойс "Саргузаштҳои Улисс"-ро инъикос мекунад.

Ҷавоб:

3. (Татбиқ – 9 ҳол) Ибораи дурустро дар бораи порчаи зерин муайян кунед.

"Ман ба девор така карда, кулоҳ ва милтиқамро маҳкам доштам. Онҳоро сахт доштам, орзу мекардам, ки як қадам гузорам! Ба назар чунин мерасад, ки зинапоя қач аст, ман бо гунҷои милтиқ ба поям задам, дандонҳоямро фишурдам, аммо як калимаи хоҳарам тамоми қувватамро аз даст дод. Ман кӯшиши мекунам, ки табассум кунам, чизе гӯям, аммо ҳеҷ кучо! Ман дар зинапоя истодаам, бесадо ва бечора, ашк аз чашмонам ҷорӣ аст."

1. Ин порча аз романи Эрих Мария Ремарк "Тамоми оромӣ дар fronti ғарбӣ" гирифта шудааст ва ҳолати рӯҳии қаҳрамонро пас аз бозгашт аз руҳсатии низомӣ ба хона инъикос мекунад.

2. Ин порча аз ҳикояи Франц Кафка "Метаморфоза" гирифта шудааст ва он андешаҳо, хотираҳо ва таҷрибаҳои парокандаеро, ки аз зехни қаҳрамон мегузаранд, ифода мекунад.

3. Порча аз романи Рашод Нури Гунтегин «Ҷолиқушӣ» гирифта шудааст, ки дар он хотираҳои бачагии қаҳрамони асар Фарида тасвир шудааст.

Ҷавоб:

4. (Татбиқ – 9 хол) Ибораи дурустро дар бораи порчаи зерин муайян кунед.

— *Хуб, чӣ хел ҳастед, сенор Андрес, — гуфт усто, — акнун шумо метавонед рафта ҳимоятгари худро пайдо кунед. Бале, чунон ки гуфтам, фикр намекунам, ки шуморо аз ҳад зиёд ранҷонда бошам. Дар асл, ман воқеан мехоҳам пӯстатонро канда гирам.*

«Сипас деҳқон писарро кушод ва ба ӯ маслиҳат дод, ки рафта он хайрхоҳи шуморо пайдо кунад». Андрес бо гиряи нарм рыцареро ёфт ва гуфт, ки ҳама чизро ба ӯ нақл мекунад, ба ҷангал даромад, дар ҳоле ки соҳиб бо масхара хандида, аз паси ӯ менигарист».

1. Ин порча аз комедияи Денис Фонвизин "Марди сарватманди фарбеҳ" гирифта шудааст, ки нишон медиҳад, ки зиндагӣ бо қонунҳои ғайриоддии рыцарӣ тағйир дода намешавад.

2. Ин порча аз романи Ҷеймс Ҷойс "Саргузаштҳои Улисс" гирифта шудааст, ки зарурати дифоъ аз адолатро на танҳо бо шиорҳо, балки бо қувваи амалӣ низ инъикос мекунад.

3. Ин порча аз романи Мигел де Сервантес "Саргузаштҳои Дон Кихот" гирифта шудааст, ки дар он кӯшишҳои номуваффақи қаҳрамон барои барқарор кардани адолат тасвир шудаанд.

Ҷавоб:

5. (Татбиқ – 9 хол) Ибораи дурустро дар бораи порчаи зерин муайян кунед.

«Аз ин ба баъд ман аз ҳама лаззатҳо ва лаззатҳои ин дунё нафрат хоҳам кард. ... Новобаста аз он ки шумо, бандагони мағруре, ки фикр мекунад, ки дар дониш ва хирад ва дарки ҷаҳон ба камол расидаед, то чӣ андоза ба мағрурӣ ва худписандӣ дода шавед, марг шуморо аз рӯи замин хоҳад ронд ва ба мушҳо ва каламушҳо дар таҳона ва зеризаминӣ ҳамроҳ шуд ва тамоми сарвати моддӣ ва маънавие, ки наслҳо ва аҷдодони шумо офаридаанд, бо замин нопадид хоҳад шуд...»

1. Дар порчае аз ҳикояи А.П. Чехов «Аҳднома» қаҳрамон таъкид мекунад, ки сарват ва лаззатҳои дунявӣ гузаранда ва бемаънӣ ҳастанд.

2. Дар порча суханони Комрон, қаҳрамони романи Рашод Нури Гунтегин «Чолигушӣ» ба аммааш Оиша дар Тақирдоғ оварда шудааст.

3. Ин порча нуктаеро, ки Сантяго, қаҳрамони достони Эрнест Хемингуэй "Пирамард ва баҳр" ба сайёҳоне, ки аз Террас дидан мекунанд, баён кардааст, баён мекунад.

Ҷавоб:

6. (Татбиқ – 9 хол) Ибораи дурустро дар бораи порчаи зерин муайян кунед.

«Ин мактаб барои роҳибаҳо буд, ки ман бояд даҳ соли умри худро дар зиндон мегузарондам. Моро ба як ҳуҷраи торик бо мизҳои кори назди дар ва тирезаҳои пӯшида бурданд.»

— *Ҳама чиз бояд пешакӣ муҳокима шуда бошад, аммо пас аз муддате зане бо либоси сиёҳ даромада, ба болои ман хам шуд. Ў нӯги рӯймоли сафедаширо мисли болҳои паррандаи бегона ба мӯи ман расонд, ба рӯям бодикҷат нигарист ва рухсораҳоямро сила кард.*

1. Ин порча аз романи Эрих Мария Ремарк "Ҳама чиз дар чабҳои ғарбӣ ором аст" гирифта шудааст, ки хотираҳои кӯдакии қаҳрамон, бахусус таассуроти аввалини ӯро аз мактаби "чодугарӣ" тасвир мекунад.
2. Ин порча аз романи Мигел де Сервантес "Саргузаштҳои Дон Кихот" гирифта шудааст ва хотираҳои кӯдакӣ ва таҷрибаҳои рӯҳонии қаҳрамони асарро тасвир мекунад.
3. Ин порча аз романи "Ҷолиқушӣ"-и Рашод Нурӣ Гунтегин гирифта шудааст, ки дар он Фариди ба мактаби фаронсавӣ оварда мешавад.

Ҷавоб:

7. (Татбиқ – 9 ҳол) Ибораи дурустро дар бораи порчаи зерин муайян кунед.

«Ў падар ё модарашро ба ёд оварда наметавонист. Писар онҳоро ҳеҷ гоҳ надид буд. Ҳеҷ кадоме аз онҳо ҳеҷ гоҳ ба дидорбинии ӯ нарафта буд. Аммо писар медонист: падараш дар Иссиққӯл маллоҳ буд ва модараш, пас аз ҷудо шудан аз падар, писарашро бо бобояш гузошта, худаш ба шаҳр рафт. Вай рафт ва абадан нопадид шуд. Вай ба шаҳри дурдасте рафт, ки аз кӯҳ, аз он сӯи кӯл ва боз аз он сӯи кӯҳ буд».

1. Ин порча аз достони Чингиз Айтматов "Киштии сафед" гирифта шудааст, ки ҳақиқати сарнавишти қаҳрамони асосии асар, писарбачаро, ифода мекунад.
2. Иқтибос аз романи Рашод Нури Гунтегин «Ҷолиқушӣ» гирифта шудааст, ки хотираҳои кӯдакии Фариди ятимро инъикос мекунад.
3. Ин порча аз достони Робиндранат Такур "Шубҳа" гирифта шудааст, ки танҳои ва воқеияти бераҳмонаи зиндагиро бо услуби рамзӣ-мачозӣ тасвир мекунад.

Ҷавоб:

8. (Татбиқ – 9 ҳол) Изҳороти дурустро дар бораи порчаи зерин муайян кунед.

«Аз кӯдакӣ ӯ ҳис мекард, ки таваллуди духтар ҳамчун гунг барои оила лаънат аст. Аз ин рӯ, ӯ ҳамеша танҳоиро меҷуст ва аз одамоне дур мешуд. Агар ҳама ӯро якбора фаромӯш кунанд, барои ӯ хеле осонтар мешуд. Аммо, кӣ метавонад бадбахтии худро фаромӯш кунад? Волидонаш дар ин бора фикр карда буданд. Хусусан модараш беистар аз ҳама азоб мекашид. Ў аз дидани духтараш шарм медошт: духтар ҳамеша ба модараш аз писар наздиктар аст. Духтар узви бадани модараш аст ва ҳар гуна нуқсоне, ки дар ӯ аст, модарашро шарманда мекунад».

1. Ин порча аз ҳикояи Робиндранат Такур "Шубҳа" гирифта шудааст, ки дар он дарди дили духтари гунг Шубҳашинӣ тасвир шудааст.

2. Ин порча аз романи "Чолиқушӣ"-и Рашод Нурӣ Гунтегин гирифта шудааст, ки андеша ва ҳаёлотии Фаридаро ифода мекунад.

3. Ин порча аз романи Чингиз Айтматов "Рӯзи ғаму андӯҳи як аср" гирифта шудааст ва ранҷу азоби оила ва муносибати ҷомеаро нисбат ба кӯдаки маъюб тасвир мекунад.

Ҷавоб:

9. (Татбиқ – 9 ҳол) Ибораи дурустро дар бораи порчаи зерин муайян кунед.

«Пас аз он ки онҳо ашкхояшонро резонданд, ба нурсидани ҳолаш ва сӯҳбат дар бораи кор гузаштанд. Дар он лаҳза маълум шуд, ки писари арзон ва доно на барои дафни падараш бо эҳтироме, ки мехост, балки барои халос шудан аз қарз бо кофтани хок то роҳи дигар ва рафтан омадааст. Ӯ ба гуфтани чизҳои аҷиб шурӯъ кард: агар марҳумро аз дур ба Она Байт барем, чӣ кор мекунем, оё дар чунин биёбони бузурги Сарюзак ҷой барои қабр нест? Агар аз Остона то канори дигари ҷаҳон ин қадар ҷой бошад-чӣ? Қабрро бояд дар ҳамин ҷо, дар теппае дар канори роҳи оҳан, ки ӯ тамоми умр дар он ҷо кор кардааст, кофтанд. Марҳум дар он ҷо хобида, ба садои қаторҳои гузаранда гӯш медиҳад...»

1. Ин порча аз романи Ремарк "Ҳама чиз дар ҷабҳаи ғарбӣ ором аст" гирифта шудааст ва дар он хотираҳои қаҳрамони асар, Пол, дар бораи дӯсташ, дар бар гирифта шудаанд.

2. Ин порча аз романи "Чолиқушӣ"-и Рашод Нурӣ Гунтегин гирифта шудааст, ки дар он хоҳиши маънавӣ тавассути пайгирии ғайриҷаҳонӣ ва роҳат нишон дода шудааст.

3. Ин порча аз романи Чингиз Айтматов "Як рӯзи аср" гирифта шудааст, ки андешаҳои як манқурти муосир - Собитҷонро пешниҳод мекунад.

Ҷавоб:

10. (Татбиқ – 9 ҳол) Ибораи дурустро дар бораи порчаи зерин муайян кунед.

«Шахсе, ки ман шоҳиди маргаи ҳастам, на танҳо Киммерих аст, балки ин як достони дигар аст: мо якҷоя ба воя расидем. Ман иншоро аз ӯ нусхабардорӣ кардам. Дар мактаб ӯ ҳамеша костюми қаҳваранг бо камарбанде, ки аз ҳарду оринҷ берун меистод, менӯшид. Ӯ дар теппаи турникӣ чунон моҳир буд, ки вақте рост меистод, мӯи абрешминаш боло мерафт ва рӯяшро менӯшонд ва ба ин ифтихор мекард. Аммо ӯ дуди тамокуро таҳаммул карда наметавонист. Пӯшташ чунон сафед буд, ки ба духтар монанд буд».

1. Ин порча аз "Чолиқушӣ"-и Рашод Нурӣ Гунтегин гирифта шудааст, ки хотираҳои кӯдакии Ҳусайнбейро дар бораи дӯсташ тасвир мекунад.

2. Ин порча аз романи Ремарк "Ҳама чиз дар fronti ғарбӣ ором аст" гирифта шудааст ва дар он хотираҳои қаҳрамони асар, Пол, дар бораи дӯсташ, дар бар гирифта шудаанд.

3. Ин порча аз фочиаи Шекспир "Ҳамлет" гирифта шудааст ва хотираҳои кӯдакии Ҳамлетро дар бораи дӯсташ инъикос мекунад.

Ҷавоб

САВОЛИ 20

1. (Истифодабарӣ – 9 хол) Санъатҳои бадеии ин байтро, ки ба қалами Ҳ.Шерозӣ мансуб аст, муайян кунед.

Дарахти дӯстӣ биншон, ки коми дил ба бор орад,

Ниҳоли душианӣ баркан, ки ранҷи бешумор орад.

А) талмех, савол ҷавоб

В) истиора, ташхис

С) тазод, муродиф

Д) тазод, ташбеҳ

Ҷавоб:

2. (Истифодабарӣ – 9 хол) Санъатҳои бадеии ин байтро, ки ба Рӯдакӣ мансуб аст, муайян кунед.

Бихандад лола бар саҳро ба сонӣ чехраи Лайло,

Бигиряд абр бар гардун ба сони дидаи Маҷнун.

А) талмех, савол ҷавоб

В) истиора, ташхис

С) тазод, муродиф

Д) тазод ташбеҳ

Ҷавоб:

3. (Истифодабарӣ – 9 хол) Санъатҳои бадеии ин байтро, ки ба қалами У.Хайём мансуб аст, муайян кунед.

Онон, ки қуҳан буванду онон, ки наванд,

Ҳар як пайи якдигар якояк бираванд.

А) талмех, савол ҷавоб

В) истиора, ташхис

С) тазод,

Д) ташбеҳ

Ҷавоб:

4. (Истифодабарӣ – 9 хол) Санъатҳои бадеии ин байтро, ки ба қалами У.Хайём мансуб аст, муайян кунед.

Пеш аз ману ту лайлу наҳоре будаст,

Гарданда фалак бар сари коре будаст.

А) талмех, савол ҷавоб

В) истиора, ташхис

С) тазод,

D) ташбеҳ

Ҷавоб:

5. (Истифодабарӣ – 9 ҳол) Санъатҳои бадеии ин байтро, ки ба қалами У.Хайём мансуб аст, муайян кунед.

Бар хезу нахӯр гами ҷаҳони гузарон,

Биншин даме бо шодмонӣ гузарон.

A) талмеҳ, савол ҷавоб

B) истиора, ташҳис

C) тазод, муродиф

D) тазод, таҷнис

Ҷавоб:

6. (Истифодабарӣ – 9 ҳол) Санъатҳои бадеии ин байтро, ки ба қалами У.Хайём мансуб аст, муайян кунед.

Ғамро зи ҷаҳон яксара бардоштаме,

В-аз шодӣ сар ба ҷарх афроштаме.

A) талмеҳ, савол ҷавоб

B) истиора, ташҳис

C) тазод, муродиф

D) тазод, ташбеҳ

Ҷавоб:

7. (Истифодабарӣ – 9 ҳол) Санъатҳои бадеии ин байтро, ки ба қалами Саной мансуб аст, муайян кунед.

Манишин бо бадон, ки сӯҳбати бад,

Ғарчи покӣ, туро палид кунад.

A) талмеҳ, савол ҷавоб

B) истиора, ташҳис

C) тазод, муродиф

D) тазод, таҷнис

Ҷавоб:

8. (Истифодабарӣ – 9 ҳол) Санъатҳои бадеии ин байтро, ки ба қалами Саной мансуб аст, муайян кунед.

Марди оқил ҳамеша тандор аст,

Марди ҷоҳил золиму ғамдор аст.

- A) талмех, савол ҷавоб
- B) истиора, ташхис
- C) тазод
- D) ташбеҳ

Ҷавоб:

9. (Истифодабарӣ – 9 ҳол) Санъатҳои бадеии ин байтро, ки ба қалами Н.Ганҷавӣ мансуб аст, муайян кунед.

Аз ҳунармандият навозад бахт,

Беҳунар кай расад ба тоҷу тахт.

- A) талмех, савол ҷавоб
- B) истиора, ташхис
- C) тазод, муродиф
- D) тазод, ташбеҳ

Ҷавоб:

10. (Истифодабарӣ – 9 ҳол) Санъатҳои бадеии ин байтро, ки ба қалами Ҷ.Румӣ мансуб аст, муайян кунед.

Хоҳӣ, ки ҳамеша шоду хуррам бошӣ,

Ҳар ҷо ки равӣ, азизу маҳрам бошӣ.

- A) талмех, савол ҷавоб
- B) истиора, ташхис
- C) муродиф
- D) тазод

Ҷавоб:

САВОЛҲОИ 21–25

МАТНИ 1-МАҚОЛА

Саволҳои 21-25 дар асоси матн тартиб дода шудаанд.

Як... ду...

Пирамард, ки дар соҳил оҳиста қадам мезад, овозе аз қафояш халалдор шуд. Вақте ки ӯ ба ақиб нигарист, писарбачаеро бо доғҳо дид, ки гӯё як мушт тухми кунҷит ба рӯяш пошида шуда бошад. Пирамардро дида, ки ба ӯ нигоҳ мекунад, писар дар ҷояш истод. Пирамард оҳиста табассум кард, сарашро ҷунбонд ва ба роҳаш идома дод. Ӯ ба овози қафояш гӯш дод. Хомӯшӣ... Пас аз муддате овоз боз такрор шуд. «Як, ду, се...» Пирамард дар ҷояш истод. Нигоҳи писарбача, ки

ногаҳон ба пирамард расид, фавран ба як нигоҳи шӯҳӣ омехта бо шӯҳӣ табдил ёфт. «Пас, ту то кай истода мемонӣ?» пурсид пирамард ва абрӯвонашро ба писарбача боло кард. Писар китф дарҳам кашид, дастонашро ба паҳлӯҳояш дароз кард ва бо табассуми гуноҳкорона идома дод. Бо дидани ин, чеҳраи пирамард чиддияти бардурӯғи худро гум кард: «Чаро қадамҳои маро мешуморӣ, кӯдакам?» гуфт ӯ бо нармӣ. «Ту чӣ, худатро наметавонӣ шумурӣ?» гуфт ӯ ва ба саволи кӯдакона бо савол ҷавоб дод. "Ман наметавонам ҳисоб кунам..." пирамард оҳ кашид. "Ман кӯдакии худро мечӯям..." Писар як лаҳза дар он ҷо истода, наметавонист фаҳмад, ки чаро пирамард ногаҳон ин қадар ғамгин шудааст ва баъд, зоҳиран, як машғулияти дигари вақтхуширо пайдо кард ва дар соҳил давид. Пирамард ба яке аз нишастгоҳҳои соҳил рафт ва нишаст. Мавҷҳо андешаҳои ӯро ба китфҳояш бурд. Дар ҳамин ҳол, писар бо мавҷҳое, ки ба пойҳояш бархӯрда буданд, бозӣ мекард ва садафҳое, ки ба соҳил омада буданд, мечид. Ногаҳон писар чизеро дид, ки дар болои мавҷҳо шино мекард. Ӯ як лаҳза интизор шуд, ки баҳр ашӣи пурасрорро ба соҳил партояд, аммо дигар тоқат карда натавонист, бинобар ин худро ба об партофт. Ашӣи пурасрор зарфи шишагин буд, ки болои онро мос сабз пӯшонида буд. Ӯ саҳт кӯшиш кард, ки зарфи маҳкам пӯшидаро кушояд, аммо натавонист. Ниҳоят, ӯ ба назди пирамард давид: "Нигоҳ кунед, ман чӣ ёфтам!" гуфт ӯ ва зарфро ба дастони ларзони пирамард дод. "Зуд кушоед, дар он чӣ ҳаст?!" Сарпӯши мумдор тамоман кушода намешуд... ..Қоғази найшақл аз кӯза берун омад. Пирамард бо дастони ларзонаш бастаро бо душворӣ кушод. Ӯ қоғазро ба чашмонаш наздиктар кард. Ҳангоми хондани навиштаҷоти қач, чинҳои рӯи ӯ паҳн шуданд. Гӯё дар чашмони рангпариди ва тараш шарорае медурахшид. Ӯ муддати тӯлонӣ гап зада наметавонист. Ашқҳое, ки аз чашмонаш рехта буданд, аз зери манаҳи тунукаш ҷорӣ шуданд... - Оё ин метавонад бошад... оё ин бошад... - бо овози хиррӣ гуфт ӯ. Сипас аз писарбачае, ки бо ҳайрат ба ӯ нигоҳ мекард ва ҳеҷ чизро намефаҳмид, пурсид: - Оё шумо Жюль Вернеро хондаед? - гуфт ӯ. - Не, - писар китф дарҳам кашид. - Мо се дӯст будем, - пирамард пас аз лаҳзаи хомӯшӣ ба сухан оғоз кард. - Мо ҳамеша якҷоя будем. Мо якҷоя дарсҳо омода мекардем, якҷоя китоб мехондем. Мо мехостем мисли қаҳрамонони асарҳои дӯстдоштаи худ бошем. Пас аз хондани "Фарзандони капитан Грант" мо низ нома менавиштем. Танҳо вақте ки қаҳрамони асар навиштани номаи наҷотро ба анҷом расонд, мо орзуҳои худро инъикос мекардем. Сипас, гӯё кӯдакӣ ва хотираҳои худро дар зарфе андохта, ба мавҷҳо медихем... *Наргиза Азим*

21. (Доништан – 8 ҳол) Сарлавҳа(ҳо)-еро муайян кунед, ки мазмуни матнро дар бар гиранд.

- A) «Се рафик»
- B) «Мо кӯдакии шуморо мечӯем»
- C) «Мавҷҳо»
- D) «Саргузашт дар соҳил»
- E) «Кӯдакиро мавҷҳо баргардонданд»

Ҷавоб:

--	--	--	--	--

22. (Истифодабарӣ– 9 хол) Тавсифи дурусти қаҳрамонҳо ва ҳолатҳои рӯҳии онҳоро, ки дар матн тасвир шудаанд, муайян кунед.

1. Кӯдак-рамзи пурҷӯшу хурӯш ва покии ҳаёт аст, қаҳонбинии ӯ ҳанӯз аз бори гарони фалсафӣ озод аст.
2. Пирамард-шахсияти эҳсосӣ, кунҷков ва дилсӯз аст, гарчанде ки баъзан асабонӣ мешавад.
3. Кӯдак-як хислати хоксор ва меҳрубон аст, ки ба калонсолон тақлид мекунад, аммо намеҳадад онҳоро дарк кунад.
4. Пирамард-қаҳрамонест, ки орзуҳои кӯдакии худро фаромӯш кардааст ва меҳадад танҳо дар айни замон зиндагӣ кунад.

Ҷавоб:

--	--	--	--

23. (Истифодабарӣ– 9 хол) Ҷавоберо нависед, ки пайдарпайии рӯйдодҳоро дар матн дуруст пешниҳод кунад.

1. Пирамард бо дастони ларзон бастаро базӯр мекушояд ва коғазро ба чашмонаш наздик мекунад.
2. Пирамард дар яке аз нишастгоҳҳои соҳил нишастааст, мавҷҳо андешаҳои ӯро рӯи китфонаш бардошта, ба дуриҳо мебаранд.
3. Писар вақте мебинад, ки пирамард ба ӯ нигоҳ мекунад, меистад ва пирамард оҳиста табассум мекунад, сарашро чунбонда, ба роҳи худ идома медиҳад.
4. Пирамард ба писарбача нақл мекунад, ки чӣ тавр ӯ ва дӯстонаш пас аз хондани "Фарзандони капитан Грант" нома навиштаанд.

Ҷавоб:

--	--	--	--

24. (Мулоҳиза – 14 хол, ҷавоби кӯтоҳ) Муайян кунед, ки пас аз хондани матн ба чӣ хел хулоса(ҳо) омадан мумкин аст.

Хулосаи 1: Тасодуфҳо наметавонанд инсонро хушбахт гардонанд.
Хулосаи 2: Пас аз пир шудан, инсон ниёз ба манфиатҳои ҳаётро эҳсос намекунад.
Хулосаи 3: Ҳар як вохӯрӣ дар зиндагӣ ҳикмат дорад, яъне тасодуфҳо тасодуф нестанд.
Хулосаи 4: Инсон танҳо дар сурате метавонад ба сулҳи ҳақиқӣ ноил гардад, ки агар бо гузашта, орзуҳо ва арзишҳои худ пайваст бошад.

Ҷавоб:

--	--	--	--

25. (Мулоҳиза – 16 ҳол, ҷавоби васеъ) Ҳикояро ба тарзе идома диҳед, ки бо мазмуни матн мувофиқ бошад. Андешаҳои худро дар ҳаҷми 60-80 калима баён кунед.

Ҷавоб : _____

МАТНИ 2-МАҚОЛА

Саволҳои 21-25 дар асоси матн тартиб дода шудаанд.

Азиза хола дар айвон хобида буд. Ҳамсояш Назокатхон, ки дар болои ӯ пайдо шуд, бештар нороҳат буд. Аммо вақте ки ҳамсояшро дар он ҷо хобида дид, ба ӯ раҳмаш омад:

— Эй сардор, ман шуморо даъват кардам, то меҳмононамро бо сӯхбати гуворо шод гардонам, аммо шумо набаромадед. Чӣ шуд?

Азиза хола базӯр баданашро боло бардошт ва узр пурсид ва гуфт, ки аз ҳад зиёд ҳаяҷонзада аст ва наметавонад ҳаракат кунад. Ҳамсояш банди беморро дошта, набзи сустро ҳис кард.

"Шумо бояд кӯшиш карда бошед... Кӣ шуморо нигоҳубин мекунад? Кӯдакон дар кучоянд?"

- Онҳо рафтанд...

— Ба кучо?

– Ҳоло ҳам... Ба ҷои нав...

— Кадом ҷои нав?

Азиза хола кори ҳамсояшро медонист ва ҳеч гоҳ аз нуктаи назари худ беҳабар наемонд. Вай ба ман гуфт, ки падари келинаш барои ӯ хона харида ва писараш бо оилааш кӯчидааст.

Бо шунидани ин хашми Назокатхон аланга гирифт.

"Оё сардоратон шуморо танҳо аз кор озод кард?"

– Сардор намедонад. Онҳо дар сафари корӣ ҳастанд.

«Пас, ту ба фарзандонат нагуфтӣ, ки «Падарат биёяд, маро танҳо нагузор», — гуфт ӯ.

«Ман ба ту гуфтам. Онҳо гуфтанд, ки мо зуд-зуд меоем.» «Бигзор ҳоло бо ту бимонад», - гуфтанд онҳо ва кӯдакро монданд.

Дар ҳамин лаҳза духтарчае аз ошхона ҷойник овард.

"Хуб аст, ки кӯдаки хурдсол бо худ бошад, аммо ба беморатон хӯрок додан ё равшан молидан ба шумо вобаста нест! Ачиб аст, ки кӯдакон дар ин бора фикр

накарданд. Агар келинатон ин қадар бешарм мебуд, писаратон бояд раҳм мекард!"

Назокатхон гуфт, ки бояд ба духтур занг занад, рақами телефони кори Октамо пурсид ва ба хона рафт.

Чанде нагузашта, духтари ҳамсоя даромад. Ё ба ҳавлӣ об пошиданро сар кард ва овози хола Азиза баромад.

— Эй духтари хирадманди ман, ту чӣ кор карданӣ ҳастӣ?

«Хубӣ, холаҷон? Ман барои кӯмак ба шумо омадам.» Бо ин суханон, ё ба ошхона даромад ва хӯрок тайёр кард.

Як лаҳза Назокатхон барои тамошои кори духтараш баромад ва онро тасдиқ кард. Ё нороҳатии худро аз устодаш пинҳон накард:

«Ман ду-се маротиба ба идораи писаратон занг задам, аммо ёро пайдо накардам. Гуфтанд, ки ба чое рафтааст. Ман ба онҳо гуфтам: «Модари бародарам бемор аст, лутфан зуд биёед», — гуфт ё ва Доноро барои шабгузаронӣ бо бемор гузошт.

Рӯзи дигар, вақте ки ё ба духтур занг зад, Ёктам даромад, гӯё чизеро намедонист. "Ёрии таъҷилӣ" дар назди дар буд ва ҷавонмарде, ки мисли парвона парвоз карда буд, духтур ва Назокатхонро дар хона дида, худро базӯр нигоҳ дошт:

«Эй азизам, ба ту чӣ шуд?» гуфт ё.

— Ман каме асабонӣ ҳастам.

Ҳамсоя, ки муносибати соҳибхонаро бо писараш дид, гуфт: "Рост намегӯӣ?" Сипас ба сӯи Ёктам рӯй овард: "Ё хатто каме бемор ҳам нест. Бад. Ғамгин. Бале, оё намедонистӣ, ки ин одамон пештар бемор буданд? Чӣ тавр ин модари нимдилро танҳо гузоштӣ?!"

Ин таҳқирро шунида, бародарам дастонашро ба ҳам гузошт ва бо табассуми маҷбурӣ гуфт:

"Бас аст, марди сафедпӯст. Туро гунаҳкор кардан лозим нест."

— Бале, ту аз ин беҳтар намешавӣ. Медонам, ки баъзе одамон манфиатҳои худро дар ҷои аввал мегузоранд, ба лаззатҳои худ ғарқ мешаванд ва вазифаҳои фарзандии худро фаромӯш мекунанд. Шояд ту низ дар байни ҳамон одамони бевафо ва худопараст бошӣ?

— Агар хато карда бошам, маро бубахш, азизам!

"Оё ин хонае, ки падарат сохтааст, барои ту хеле хурд аст? Оё волидонат ба кӯчиданат розӣ буданд?"

Бародарам аз саволи душвор дар ҳайрат монд.

"Акнун, марди сафедпӯст... Онҳо он қадар муқовимат накарданд..."

— Пас, шумо инро дар назар доред? — бо шубҳа гуфт Назокатхон. Сипас ё ба Азиза хола нигарист, гӯё пурсид: «Шумо чӣ мегӯед?» Хола Азиза гуфт:

— Бале, акнун... Ҳамин тавр... Тамом... Бигзор онҳо дар ҳар чое ки бошанд, амон бошанд, — ҷавоб дод пирамард бо нола.

Ин ҷавоб Назокатхонро қонеъ накард. Ҳангоми ба хона рафтани ба Ёктам ишора карда гуфт:

— Ба саволи ман дуруст ҷавоб надодӣ, писар. Бигзор падарат аз сафари корӣ баргардад, биёед сӯҳбат кунем, чӣ фикр дорӣ?

Бародарам инро ҳамчун огоҳии чиддӣ қабул кард ва дилаш саҳт тапид...

21. (Донистан – 8 хол) Сарлавҳа(ҳо)-ро муайян кунед, ки мазмуни матнро дар бар гиранд.

- A) «Фарзанди бе оқибат»
- B) «Бозгашт ба ҷаҳон»
- C) «Суруди арӯс»
- D) «Аз хеши дур ҳамсоия наздик беҳтар »
- E) «Касе, ки дард меорад, онро низ табобат мекунад!»

Ҷавоб:

--	--	--	--	--

22. (Истифодабарӣ– 9 хол) Тавсифи дурусти қаҳрамонҳо ва ҳолатҳои рӯҳии онҳо, ки дар матн тасвир шудаанд, муайян кунед.

1. Азиза хола модари меҳрубон ва ғамхор аст, ки барои хушбахтии фарзандонаш ҳеч чизро дарёғ намедорад.
2. Назокатхон - дарди худро ошкор намекунад, пинҳонӣ аз набудани писар азоб мекашад.
3. Доно – ҳар чизро, ки модараш мегӯяд, бе ягон савол иҷро мекунад, аммо дар пухтупаз он қадарчаққон нест.
4. Ўктам фарзанди одилест, ки дар байни ихтилофоти байни зану модараш банд аст, аммо дар асл фарзанди меҳрубон ва меҳрубон аст, ки ҳар рӯз модарашро пазмон мешавад.

Ҷавоб:

--	--	--	--

23. (Истифодабарӣ– 9 хол) Ҷавобро нависед, ки пайдарпайии рӯйдодҳо дар матн дуруст пешниҳод кунед.

1. Назокатхон ба идораи Ўктам занг зада, ба ӯ хабар медиҳад, ки модараш бемор аст ва барои зуд расидани ӯ чора меандешад.
2. Назокатхон барои гирифтани хабар аз ҳамсоияш Азиза хола меравад ва меҳрубонии ӯро нишон медиҳад.
3. Донохон ба хонаи Азиза хола меравад, хонаашро тоза мекунад ва хӯрок мепазад.
4. Ўктам аз Назокатхон барои беэҳтиромӣ нисбат ба модараш сарзаниш мешунавад.

Ҷавоб:

--	--	--	--

24. (Мулоҳиза – 14 хол, ҷавоби кӯтоҳ) Аз хондани матн чӣ хел хулоса(ҳо) баровардан мумкин аст?

- Хулосаи 1: Ҳамсоиягӣ бар пояи эҳсосоти меҳрубонӣ ва ҳамдардӣ бунёд ёфтааст.
- Хулосаи 2: Баъзе одамон барои канорагирӣ аз қор ба қорҳои зиёд даст мезананд.
- Хулосаи 3: Мутаассифона, дар ҷомеаи мо қӯдаконе низ ҳастанд, ки ба

волидонашон мухаббат зоҳир намекунанд ва онҳоро ҳангоми заифӣ ё бемор буданашон танҳо мегузоранд. Хулосаи 4: Ҷавонон аз волидонашон чудо зиндагӣ карданро афзалтар медонанд, намехоҳанд ба волидонашон бори гарон бошанд.

Ҷавоб:

--	--	--	--

25. (Мулоҳиза – 16 ҳол, ҷавоби васеъ) Ҳикояро ба тарзе идома диҳед, ки бо мазмуни матн мувофиқ бошад ва хулосаҳои худро нависед. Андешаҳои худро дар ҳаҷми 60-80 калима баён кунед.

Ҷавоб : _____

МАТНИ 3-МАҚОЛА

Саволҳои 21-25 дар асоси матн тартиб дода шудаанд.

Ҳамроев бояд соати ҳашту ним ба маҷлиси волидон ва муаллимон мерафт ва писараш Ҳамдам аз мактаб коғаз оварда буд. Ӯ ҳеҷ гоҳ ба маҷлис нарафт, аммо ин дафъа мехост рафта муаллимонро, ки намедонистанд чӣ гуна кӯдаконро тарбия кунанд, шарманда кунад. Занаш низ бо нияти ӯ розӣ буд.

– Садоқатро баланд гӯ, ифтихор кун! Кӯдакон ба мактаб мераванд ва боз бева мешаванд. Вақте ки ту дар хона нестӣ, ман рӯзе бе дӯстат надорам. Ман ӯро мезадам, аммо ҳоло, вақте ки ман кӯшиш мекунам, ки ӯро занам, ӯ ба бом давида, забонашро ба ман мебарорад.

Ҳамроев дар дафтарчааш чизе навишт.

— Пас, боз чӣ кор мекунад?

– Тагин... Ман дар як сол як бор ҳам аз Тагин нашунидаам, ки "ая" гӯяд, ӯ ҳамеша "Турондот" мегӯяд.

Ҳамроев хандид. Ӯ ин лақабро ба занаш дода буд ва бо он ҳамаро хандонд.

– Оё ӯ "Турондот" мегӯяд? Аммо шумо наметавонед инро дар маҷлис бигӯед, ҳатто агар шумо онро аз паҳлӯ гуфта тавонед ҳам, кӯдак набояд суханонро бигӯяд, ки калонсолон мегӯянд.

– Агар онҳо ин чизҳоро дар мактаб таълим надиханд, чӣ таълим медиҳанд? Оё кӯдакон кӯдаконе бо дониши хушк хоҳанд монд?

Ҳамроев дафтарчаашро бо чанд сухан дар бораи тарбия пур кард ва сипас аз онҳо хулоса баровард: - Агар ман дастамро бе хондани коғаз ба рӯи он гузорам, агар гиребони куртаро қач пӯшонам, мо барои муносибати хунукназаронаи худ ба ин масъала ҷавобгар мешавем. Ҷаро нисбати муаллиме, ки дар тарбияи кӯдак

хунукназарӣ мекунад, конун вучуд надорад? Биёед, Ҳамдамро ба ин ҷо даъват кунед!

Ҳамдам аз хонаи дигар бо болишт баромад.

– Нишинед! Чаро ин қадар беадабӣ мекунад?

— Ман чӣ кор кардам?

– Намедонӣ чӣ кор кардӣ? Чаро модарат туро зад... хуб, ин ҳам хуб аст. Чаро модаратро «модар» нагуфтӣ... не, чаро дар болои бом истода, ба ӯ даст расондӣ... умуман, ту дар болои бомҳо роҳ меравӣ, замин туро намебардорад? Оё дар мактаб ба ту ҳаминро меомӯзанд? Дафтарҳои ту кучоянд?

Ҳамдам ба занаш нигарист: «Ман кай дар болои бом қадам задаам?»

– Не, бас кун, дафтарҳоятро нишон деҳ! Аз оғози таҳсил имсол чанд баҳои "аъло" гирифтӣ?

– Ман як ... баҳои бад нагирифтаам. Ана ...

– Хуб, биёед ҳоло бубинем... «хуб»... «миёна»... «миёна»... Дар бораи «аъло» чӣ гуфтан мумкин аст? Чаро дар забони русӣ «хуб»?

– Ҳарчанд ман аъло мехонам, муаллимамон ба ман баҳои "хуб" медиҳад ва мегӯяд, ки "хуб" аз "аъло" беҳтар аст.

– Оё ту ҳатто медонӣ, ки чӣ тавр дурӯғ гӯӣ?! Хайр! Оё "хуб" маънои хубро дорад?

Ҳамдам гиря кард, зеро бори аввал дар ҳаёташ чунин оқибатҳои дурӯғгӯиро медид.

— Ба ман нигоҳ кунед! Кӣ ба шумо дурӯғ гуфтанро омӯхт? — Собирахон суханаширо қатъ кард.

— Бас кун, дигар дурӯғ намегӯяд.

Ҳамроев гӯши писарро гирифта, ба сӯи ӯ нишон дод.

"Сарпӯши чойникро дар забони русӣ чӣ меноманд? Дар бораи крани самовар чӣ гуфтан мумкин аст?"

Ҳамдам ҳеч яке аз онҳоро нашинохт ва гирён ба хона рафт.

– Не, ин масъала бояд ҷиддӣ қабул карда шавад. Баъд аз ин, омодагии ҷиддӣ барои ҷаласа ногузир аст.

— Соат ҳашт аст, — гуфт Собирахон.

Ҳамроев фикр кард: агар равад, бояд гап занад, агар наравад, рафтан маъно надорад.

— Не, ин тавр рафтан маъно надорад, Турондот. Ин дафъа ту рав. Дафъаи дигар ман ҷиддӣ омодагӣ мебинам.

"Маро раҳо кунед! Чӣ тавр ман метавонам ба ҷое равам, ки дар ҳаётам ҳеч гоҳ нарафтаам? Маънои рафтани ман чист?"

«Агар фоида набошад, зиён ҳам нест, дуруст аст?» Ин чуфт то соати ҳашт ним дар бораи фоида ва зиён баҳс карданд. Ҳамсарон розӣ шуданд.

«Ту дар ин ҷо нишаста чӣ кор мекунӣ? Директор хеле саҳтгир буд ва онҳо маро мезананд, зеро ман номаро насупоридам».

«Модарат намеравад, рафтан маъно надорад, дафъаи дигар меравам».

— Агар сардор мепурсид, оё ман ҳаминро мегуфтаам?

"Чаро? Ту ин қадар пир шудай, ҳатто сабабе барои ин пайдо карда наметавонӣ? Бигӯ, ки падар аз кор дер ба хона омад ва модарам бемор аст!"

Ҳамдам муддати тӯлонӣ дар он чо истода, ба падараш нигоҳ кард...

Абдуллоҳ Қаҳҳор

21. (Донистан – 8 хол) Сарлавҳа(ҳо)-еро муайян кунед, ки мазмуни матнро дар бар мегиранд.

- A) «Муаллимони бемаърифат»
- B) «Саркаш»
- C) «Дар чаласа»
- D) «Зараровар»
- E) «Айби муаллим»

Ҷавоб:

--	--	--	--	--

22. (Истифодабарӣ– 9 хол) Таъриф(ҳо)-и дурусти додашударо ба қаҳрамонҳо ва рафтори онҳо, ки дар матн тавсиф шудаанд, муайян кунед.

1. Ҳамроев шахси худхоҳ аст, ки муаллимон ва мактабро айбдор мекунад, на худаширо.
2. Собирахон занест, ки бо писараш саҳтгир аст, дар оила ҷойгоҳи хоси худро дорад ва аз ҷиҳати мақом аз шавҳараш хеле болотар аст.
3. Ҳамдам дар асл як авбоши кӯчагӣ аст, писари хеле бесавод, ки бесаводии худро дар мактаб ва аз дӯстони атрофаш омӯхтааст.
4. Директори мактаб шахсест, ки дар қораиш бодикқат аст, аммо аксари волидон ӯро аз сабаби нармии ӯ нодида мегиранд.

Ҷавоб:

--	--	--	--

23. (Истифодабарӣ– 9 хол) Ҷавоберо нависед, ки пайдарпайии рӯйдодҳоро дар матн дуруст пешниҳод кунад.

1. Собирахонӣ аз рафтори бади писараш ба шавҳараш шикоят мекунад.
2. Ҳамроев мехоҳад ба маҷлиси волидон ва муаллимон рафта, муаллимонро издивоҷ кунад.
3. Волидонаш Ҳамдамро маҷбур мекунанд, ки дурӯғ гӯяд, зеро намехоҳанд, ки ӯ дар чаласа иштирок кунад.
4. Ҳангоми сарзаниш қардани писараш, падар ногаҳон аз баҳоҳояш нигарон мешавад ва қарор мекунад, ки дар чаласа иштирок накунад.

Ҷавоб:

--	--	--	--

24. (Мулоҳиза – 14 хол, ҷавоби кӯтоҳ) Аз хондани матн ҷӣ хел хулоса(ҳо) баровардан мумкин аст?

Хулосаи 1: Аз матн метавон хулоса кард, ки ҳамсоҷҳо низ барои тарбияи фарзандон масъуланд.

Хулосаи 2: Набудани интизоми ҳамсолонанш низ метавонад сабаби лақаби Ҳамдам барои модараш бошад.

Хулосаи 3: Пеш аз он ки кӯдакро чазо диҳанд, бояд худи волидон дар тарбия намуна бошанд.

Хулосаи 4: Ҳар як волидайн бояд барои тарбияи фарзандаш масъулият дошта бошад.

Ҷавоб:

--	--	--	--

25. (Мулоҳиза – 16 ҳол, ҷавоби васеъ) Ҳикояро ба тарзе идома диҳед, ки бо мазмуни матн мувофиқ бошад. Андешаҳои худро дар ҳаҷми 60-80 калима баён кунед.

Ҷавоб : _____
